

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Svájci
Hozzájárulás

A FELSŐ-KISKUNSAGI SZIKES TAVAK ÉS MIKLAPUSZTA

kiemelt jelentőségű különleges
természetmegőrzési terület
(HUKN20009)

Natura 2000 fenntartási terve

VÉGLEGES VÁLTOZAT

Készült

**A fenntartható természetvédelem megalapozása a magyarországi Natura 2000 területeken
(Svájci-Magyar Együttműködési Program, Végrehajtási Megállapodás száma: SH/4/8)
című projekt megvalósításának keretében.**

2016. február

KÖRTÁJ
TERVEZŐ IRODA KFT.

Impresszum

Készült **A Fenntartható természetvédelem megalapozása a magyarországi Natura 2000 területeken (Svájci-Magyar Együttműködési Program, Végrehajtási Megállapodás száma: SH/4/8) című projekt** megvalósításának keretében, a 275/2004. korm. rendelet előírásai és egyéb szakmai útmutatók alapján.

SZAKMAI VEZETŐK

Projektvezető: Tóth Péter (MME)

Szakmai témafelelős: Podmaniczky László (SZIE TTI)

Szakmai témakoordinátor: Faragóné Huszár Szilvia (LLTK Nonprofit Kft.)

Kommunikációs felelős: Kovács Eszter (SZIE TTI)

Pénzügyi felelős: Jeney Zsuzsa (SZIE TTI)

VEZETŐ TERVEZŐ

Králl Attila (természetvédelmi szakértő)

SZAKMAI KÖZREMŰKÖDŐK

A fenntartási terv szakmai tartalmának összeállítása:

Élőhelytérképezés és élőhely-jellemzések: Horváth András és Király Gergely

Mezőgazdaság és vízgazdálkodás: Rezneki Rita és Varga Csaba

Halfajok felmérése és kezelési javaslatok: Szentes Katalin, Müller Tamás, Staszny Ádám

Vadállomány, vadgazdálkodás: Szemethy László, Heltai Miklós

Madárállományok felmérése, madárvédelmi kezelési javaslatok: Nagy Zsolt, Nagy Károly

Kételtűek és hullók felmérése és kezelési javaslatok: Halpern Bálint

Védett növényfajok és vonatkozó kezelési javaslatok: Házi Judit és Penksza Károly

Botanika, tájökológia kezelési javaslatok: Bíró Marianna, Molnár Zsolt

Környezeti-társadalmi adatgyűjtés; a fenntartási tervezés folyamatának társadalmi egyeztetése:

Fabók Veronika, Kalóczkai Ágnes, Kovács Eszter, Margóczy Katalin, Mihók Barbara

További közreműködők: Bankovics András, Dóka Richárd, Gyurita István, Kurmai Péter, Lóránt Miklós, Németh Ákos, Pigniczki Csaba, Sági Tamás, Sipos Ferenc, Vadász Csaba

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönjük a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság szakmai közreműködését, köszönetünket fejezzük ki továbbá a Bács-Kiskun megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságának és az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóságnak a fenntartási tervhez fűzött értékes szakmai megjegyzésekért és a rendelkezésünkre bocsátott dokumentumokért. Köszönjük a mező- és erdőgazdálkodók, a vadgazdálkodók és a halastavi gazdálkodók aktív közreműködését, észrevételeit és tanácsait.

SZERKESZTETTE

Gallai Zsófia (KÖRTÁJ Tervező Iroda Kft.)

A TÉRKÉPEKET ÉS A TÉRINFORMATIKAI ELEMZÉSEKET KÉSZÍTETTÉK

Skutai Julianna és Molnár Dániel (SZIE TTI GISstudio)

NYELVI LEKTOR

Székely Anikó

NYOMDAI KIVITELEZÉS

Printorg Kft.

ISBN-SZÁM

978-963-269-566-2

2016. február

Tartalom

BEVEZETÉS	07
I. A NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV KÉSZÍTÉSÉT MEGALAPOZÓ DOKUMENTÁCIÓ	09
1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése	10
1.1. Környezeti adottságok	10
1.1.1. Éghajlati adottságok	10
1.1.2. Vízrajzi adottságok	10
1.1.3. Talajtani adottságok	10
1.2. Természeti adottságok	11
1.2.1. Közösségi jelentőségű („Natura 2000”) élőhelyek előfordulása a tervezési területen	12
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	13
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	13
1.2.4. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	13
1.2.5. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős növény- és állatfajok	14
1.3. Területhasználat	15
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás	15
1.3.2. Területhasználat és kezelés	15
II. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	25
1. A terület azonosító adatai	26
1.1. Név	26
1.2. Azonosító kód	26
1.3. Kiterjedés	26
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	26
1.5. Érintett települések	27
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	27
1.7. Tervezési és egyéb előírások	28
2. Veszélyeztető tényezők	29
3. Kezelési feladatok meghatározása	34
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	34
3.2. Kezelési javaslatok	40
3.2.1. Élőhelyek kezelése	41
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés	45
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	45
3.3. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	46
FELHASZNÁLT IRODALOM	48

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai közösségi jelentőségű, ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 területet jelöltek ki. Ezzel hazánk, a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szerinti kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII.8.) sz. KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben egyebek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat, javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.

2012. nyarán a Svájci-Magyar Együttműködési Program támogatásával, a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) vezetésével és a Szent István Egyetem (SZIE), valamint a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai Kutatóközpontjának (MTA-ÖK) részvételével program indult a hazai Natura 2000 területek állapotának alaposabb megismeréséért és természeti értékeinek megőrzéséért. A *„Fenntartható természetvédelem a magyarországi Natura 2000 területeken”* című projekt célja, hogy hosszútávon kedvező természetvédelmi helyzetet teremtsen a Natura 2000 területeken, természetvédelmi, gazdasági és társadalmi szempontból is a fenntarthatóságot szolgáló kezelési javaslatok kidolgozásával.

A projekt fókuszpontjában a gyűjtött biotikai adatokra alapozott, a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek hosszú távú megőrzését és javítását szolgáló intézkedések kidolgozása és tesztelése áll. A projekt során a témában jártas kutatók módszertani fejlesztést végeztek egyes adathiányos növény- és állatfajok, élőhelyek, ökológiai faktorok (vadhatás, holtfa) teljesebb megismerésére, és tesztelik ezeket a módszereket.

Emellett a projekt keretében – kiskunsági és mátrai területeken – fenntartási tervek is készültek. Jelen dokumentum a kiskunsági különleges madárvédelmi terület, valamint az ezzel átfedésben lévő természetmegőrzési területek alapvető madárvédelmi, illetve élőhelyvédelmi szempontú kezelési javaslatait foglalja össze.

Jelen dokumentáció a projekt keretében vállalt kiskunsági Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási terv – terjedelmi okok miatt – szerkesztett (rövidített), de egyeztetések utáni változata. A tervi anyagrészt 2015-ben egyeztetési anyagként megkapták az országos és területi illetékességű érintett szervezetek, valamint gazdálkodók, véleményezés céljából. A teljes (tervi és megalapozó anyag) változat a projekt keretében fejlesztett honlapon érhető el: **www.naturaterv.hu**.

A fenti honlapon nemcsak az elkészült tervek tekinthetők meg, hanem a program „gazdálkodói modul” menüpontján keresztül lehetőség van arra is, hogy egy adott üzem területére vonatkozóan, egyfajta üzemi fenntartási tervet készítsenek az ez iránt érdeklődők.

Dudás László

Dunai gőte

I.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot-jellemzése

1.1 KÖRNYEZETI ADOTTSÁGOK

1.1.1. ÉGHAJLATI ADOTTSÁGOK

A Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztta területre a mérsékelt meleg-száraz éghajlat a jellemző.

Az évi napfényes órák 2000-2040 körüliek, a nyári félévé 780-800, a téli pedig 180-200 óra.

Az évi középhőmérséklet 10,4-10,5 °C, a vegetációs időszak átlaghőmérséklete 17,5 °C. Évente közel 200-210 napon át, április 2-4. és október 20.-30. között a napi középhőmérséklet általában 10 °C felett van. Április 4. körül a fagyok már megszűnnek, és 205-210 nap után, október 25.-30. körül jelentkeznek újra. A legmelegebb nyári napok maximum hőmérsékleteinek sokévi átlaga 34 °C, a leghidegebb téli napok minimumainak átlaga -16 és -17 °C.

A csapadék évi összege 530-580 mm, ebből 310-340 mm a vegetációs időben hullik.

A téli félévben 30-32 napon át borítja hóvastagság 20 cm. Az ariditási index 1,22-1,30 körüli.

A leggyakoribb szélirány az ÉNy-i, az átlagos szélsébség 2,5-3,0 m/s.

Az időjárási elemek közül a magyarországi átlaghoz viszonyítva a kevés csapadék fejti ki a legjelentősebb hatást a térség vegetációjára.

1.1.2. VÍZRAJZI ADOTTSÁGOK

A Natura 2000 terület döntő része a Duna-völgyi-síkon, a Duna és a Duna-völgyi-főcsatorna között helyezkedik el. Erre

a részre jellemző, hogy gyér lefolyású, vízhiányos terület. A korábbi Duna-árteret csatornákkal hálózták be, amelyek a „vizek kormányzásában” jelenleg is kulcsszerepet játszanak. A mélyen fekvő területen csapadékos időben felgyűlő belvizet ezek a csatornák vezetik el, száraz időszakban a magasan fekvő szántókat ebből öntözik. A mesterséges medrek jellemzően trapéz szelvényűek. Jelentősebb csatornák a Duna-völgyi-főcsatorna mellett a III. főcsatorna (48 km hosszú, 273 km² vízgyűjtővel), a Csorna-Foktői árapasztó-csatorna (33,5km, 404 km²) és az V. (Sós-éri) csatorna.

Állóvizekben gazdag terület, a tavak nagy része azonban mesterséges eredetű. Ezek között kell említeni a délen található Szakmári-halastavat és a Kígyós-ér mellett kialakított halastórendszert (Akasztó és Dunatetőtlen külterületén található halastavak és horgásztavak). A természetes állóvizek szikes laposok időszakos tavai, a „székek”, amelyek Szabadszállástól Akasztóig sorakoznak a területen. A talajvíz mélysége átlagosan 2-4 méter körül alakul, a Duna felé haladva egyre inkább függ a Duna vízjárásától. A talajvíz kémiai jellege jellemzően kalcium-magnézium-hidrogénkarbonátos, délen nátrium-hidrogénkarbonátos, magas keménységű.

A területen számos artézi kút működik, amelyek jellemzően 100 méteres mélységből hozzák felszínre a rétegvizet. Ezek a vizek is kemények és magas vastartalmúak. A felszínközeli vizeket és a csatornákat is veszélyezteti a települési szennyvíz. A csatornák vízminősége emiatt egyes mutatók szerint gyakran III. osztályú.

A természetmegőrzési terület az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatósághoz tartozik, a Dunamenti és Kiskunsági Vízgazdálkodási Társulat és a Homokhátsági Vízgazdálkodási Társulat kezeli a vízügyi létesítményeket.

1.1.3. TALAJTANI ADOTTSÁGOK

A térség alapközetét a Mezőföld peremének löszös üledékei képezik. A kJT uralkodó talajtípusa a szoloncsák-szolonyec talaj, ez az összterület mintegy 70 %-án található. Mélyben sós réti csernozjomok borítják egyötöd részben, a szoloncsák-szolonyeces talajok közé ékelődve. Szolonyeces réti talajok fordulnak elő az előbbieken túl 4,81 %-os borítással, a keleti perem mentén. Humuszos homoktalajok a terület nyugati részein, réti csernozjomok pedig a délkeleti részekén találhatók.

Talajtípus neve	HUKN20009	
	Terület (ha)	Terület (%)
Szoloncsák-szolonyecek	14130.93	71.80%
Mélyben sós réti csernozjomok	4000.49	20.33%
Szolonyeces réti talajok	946.90	4.81%
Réti csernozjomok	335.81	1.71%
Humuszos homoktalajok	260.51	1.32%
Réti talajok	5.08	0.03%
Összesen	19679.72	100.00%

1.2. TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK

A Felső-Kiskunsági szikes tavak és Miklapusztai kő- és talajterület florisztikailag a Pannóniai Flóratartomány (Pannonicum), Alföld Flóraidéke (Eu-pannonicum) Duna-Tisza köze flórajárásába (Praematrix) tartozik.

A Felső-Kiskunsági szikes tavak és Miklapusztai Natura 2000 terület a Duna-völgyi szikesek területén helyezkedik el. A Dunától keletre mintegy 10-15 km-re, egy mély fekvésű terület húzódik Dunaharaszttól egészen Bajáig. Valamikor ez a terület is a Duna ártere volt, az áradó vizek rendszeresen átmosták (Molnár és Varga, 2006). Jelenleg azonban a homokhátságból kifolyó, és regionális áramlással felszínre kerülő felszín alatti vizek itt megrekednek, és sótartalmuk a párolgás miatt betöményedik, sőt felszíni sókiválásokat is okoz (Mádlné Szőnyi és mts., 2005). Szabadszállás határában sekély vizű, nyáron gyakran kiszáradó fehér vizű szikes tavakat találunk (Kelemen-szék, Zab-szék, Böddi-szék). A tavak madártani jelentősége

kiemelkedő. Délebbre, Mikla-pusztán padkás szikesekkel találkozhatunk. A szikpadkák magassága az 1 métert is elérheti, ezek egyedülálló geomorfológiai értéket képviselnek. A padkák tetején löszpusztagyepi vegetáció található. A padkák között találunk teljesen növényzettől mentes, szikes tófenék jellegű területeket, valamint zsiókás szikes mocsarakat, pozsgás zsázsás szikfokokat és szikes gyepeket is. A szikes terület peremén, a magasabb fekvésű területeken szántóföldi művelést folytatnak. A szántók elsősorban a tűzok élőhelyének minél teljesebb biztosítása miatt kerültek be a Natura 2000 hálózatba. (forrás: ESSRG)

1.2.1 A KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ („NATURA 2000”) ÉLŐHELYEK ELŐFORDULÁSA A TERVEZÉSI TERÜLETEN

Natura 2000 élőhely kódja	Natura 2000 élőhelytípus neve	ÁNÉR-kód	ÁNÉR élőhelytípus neve	HUKN20009	
				Terület (ha)	Terület (%)
1530*	Pannon szikes sztyepek és mocsarak			9737,29	49,47%
		B6	Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak	2961,95	15,05%
		F1a	Ürmöspuszták	400,72	2,04%
		F1b	Cickóros puszták	409,84	2,08%
		F2	Szikes gyepek	2668,71	13,56%
		F4	Üde mézpázsitos szikfokok	2692,43	13,68%
		F5	Padkás szikesek, szikes tavak iszap- és vakszik növényzete	210,55	1,07%
		U9Nszik	Szikes tavak	393,09	2,00%
6210	Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek			3,22	0,02%
		H4	Erdősztyepprétek, fél-száraz irtásrétek, száraz magaskórósok	3,22	0,02%
6250*	Síksági pannon löszsztyepek			1394,61	7,09%
		H5a	Löszgyepek, kötött talajú sztyepprétek	1394,61	7,09%
6440	Ártéri mocsárrétek			815,51	4,14%
		D34	Mocsárrétek	815,51	4,14%
7230	Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek			0,49	0,00%
		B4	Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek	0,22	0,00%
		D1	Meszes láprétek, rétlápok (<i>Caricion davallianae</i>)	0,27	0,00%
Nem közösségi jel. élőhely				7730,17	39,28%
Közösségi jel. élőhely				11951,11	60,72%
Összesen				19681,28	100,00%

1.2.2. A TERVEZÉSI TERÜLETEN ELŐFORDULÓ KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ ÉLŐHELYEK

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	A
6250*	Síksági pannon löszsztyeppék	B
6210	Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik	B

/ Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű élőhelyek

6440	Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> társuláshoz tartozó mocsárrétjei	B
------	--	---

1.2.3 A TERVEZÉSI TERÜLETEN ELŐFORDULÓ KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ NÖVÉNYFAJOK

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D) (csak az I. mellékleteknél)
II.	Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	C

1.2.4 A TERVEZÉSI TERÜLETEN ELŐFORDULÓ KÖZÖSSÉGI JELENTŐSÉGŰ ÁLLATFAJOK

Irányelv melléklete (II., IV., V.)	Faj név	Populáció (országos állományhoz viszonyított arány) (A-D)
II.	Dunai gőte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	C
II./IV.	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	C
II./IV.	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	C
II.	Vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>)	D
II./V.	Balin (<i>Aspius aspius</i>)	D
II.	Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	C
II./V.	Pusztai gyalogcincér (<i>Dorcadion fulvum-cervae</i>)	A
II./IV.	Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	C
II./IV.	Molnárgörény (<i>Mustela eversmanni</i>)	C
II./IV.	Ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	C

1.2.5. A TERVEZÉSI TERÜLETEN ELŐFORDULÓ EGYÉB JELENTŐS NÖVÉNY- ÉS ÁLLATFAJOK

A fenntartási tervekben a közösségi jelentőségű fajokon (ezen belül a jelölők kiemelten) kívül még azok a fajok is helyet kapnak, amelyek közösségi jelentőségűeknek nem minősülnek, de kezelési szempontból jelentősek, általában hazai védett, illetve nem védett fajok. Válogatási szempont, hogy sok nem közösségi jelentőségű faj rendelkezik olyan speciális élőhelyi igény-nyel, területkezeléssel kapcsolatos érzé-

kenységgel, illetve biogeográfiai jelentőséggel, melyeket a kezelési irányelvek megfogalmazása során nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ezek a legtöbb esetben fokozottan védettek, illetve védettek, de előfordul, hogy mindenféle védettség nélküli indikátor fajok is kerülnek a listába.

Az alábbi listában a terület kimelt természeti értékeit jelentő má-
dár fajokat nem szerepeltetjük; ezekkel kapcsolatban részletes leírás
található a kezelési egységeknél, illetve a Kiskunsági szikes tavak
és az Őrjegi Turjánvidék (HUKN10002) KMT fenntartási tervében.

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
Borz	<i>Meles meles</i>	vadászható	Lásd: Vadgazdálkodás című fejezet
Vörös róka	<i>Vulpes vulpes</i>	vadászható	Lásd: Vadgazdálkodás című fejezet
Aranyakál	<i>Canis auratus</i>	vadászható	Lásd: Vadgazdálkodás című fejezet
Vaddisznó	<i>Sus scrofa</i>	vadászható	Lásd: Vadgazdálkodás című fejezet
Vízisikló	<i>Natrix natrix</i>	V	
Fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	V	
Zöld varangy	<i>Bufo viridis</i>	V	
Barna ásóbéka	<i>Pelobates fuscus</i>	V	
Zöld levelibéka	<i>Hyla arborea</i>	V	
Poloskaszagú kosbor	<i>Orchis coriophora</i>	V	Szikes gyepek és száraz (homoki/lösz) gyepek átme- neti zónájának faja
Agárkosbor	<i>Orchis morio</i>	V	Üdébb gyepek, sztyepprétek faja
Őszi fűzértekerics	<i>Spiranthes spiralis</i>	V	Irtásrétek, láprétek növényfaja
Pókbangó	<i>Ophrys sphaegodes</i>	V	Láprétek és homoki gyepek faja
Fehér madársisak	<i>Cephalanthera da- masonium</i>	V	Erdei faj, az Alföldön nyárasokban fordul elő
Érdes csüdfű	<i>Astragalus asper</i>	V	Homok- és löszpuszta-gyepi faj – löszhátak karakter- faja
Apró nőszirm	<i>Iris pumila</i>	V	Löszgyepi karakterfaj
Korcs nőszirm	<i>Iris spuria</i>	V	Üde szikes gyepeken, láp- és mocsárréteken fordul elő
Borzas csajkavirág	<i>Oxytropis pilosa</i>	V	Löszgyepi karakterfaj a területen
Aranyfűrt	<i>Aster lynosiris</i>	V	

1. 3. TERÜLETHASZNÁLAT

1.3.1. MŰVELÉSI ÁG SZERINTI MEGOSZLÁS¹

A területhasználatot a földrészlet-nyilvántartásban (KÜVET) szereplő földhasználati besorolás, a CORINE Land Cover 50 felszínborítási adatbázisa, illetve a terepen tapasztalt valódi földhasználat alapján jellemeztük.

CORINE LC 50 aggregált kategória	Terület (ha)	Terület (%)
Természetes gyepek	8882,6	45,1%
Vizenyős terület	3421,3	17,4%
Nagytáblás szántóföld	3345,6	17,0%
Kistáblás szántóföld	2204,9	11,2%
Felszíni víz	815,9	4,1%
Intenzíven használt gyepek	752,5	3,8%
Szőlő	68,1	0,3%
Erdő ültetvények	58,3	0,3%
Egyéb mesterséges felszín	32,6	0,2%
Egyéb mezőgazdasági terület	46,3	0,2%
Belterületek, városi zöldterületek	14,9	0,1%
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerk.	20,0	0,1%
Természetes erdők	16,8	0,1%
Gyümölcs	0,0	0,0%
Összesen:	19679,8	100,0

Főbb felszínborítási típusok megoszlása a CORINE Land Cover 50 aggregált adatai alapján (forrás: FÖMI)

1.3.2. TERÜLETHASZNÁLAT ÉS KEZELÉS

1.3.2.1 Mezőgazdaság

A Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusza kJTT Natura 2000 területének legnagyobb részén mezőgazdasági művelés folyik. A kJTT egészére a gyepegzalkodás magas aránya jellemző, körülbelül a terület 60 %-át gyepek alkotják (a CORINE LC 50 felszínborítási viszonyok szerint). A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással hasznosítják. A legelő állatok közül a juhféle a legjellemzőbbek, de számos terület esetében megtörtént már az átállítás a Kiskunsági Nemzeti Park által priorizált szarvasmarha legeltetésre is (részben a haszonbérleti szerződéseknek köszönhetően). A gyepterületek, az ország más részeihez viszonyított magas aránya a szántóművelés szempontjából a kedvezőtlen talajadottságokra vezethető vissza. Ennek ellenére az összterület mintegy 28 %-án

találunk szántóföldeket. Ezek nagy része nagytáblás (17 %), kisebb része kistáblás szántóföld (11 %). A szántóföldeken jellemző termesztett növényfajták: kukorica, búza, napraforgó, repce, lucerna, a kertészeti növények közül pedig a fehérrepa, sárgarépa, hagyma, borsó és a kapor.

Az általános mezőgazdasági összeírás (2010) adatai alapján a térségben az egyéni gazdaságok dominanciája jellemző. Az összeírás szerint az állattartással foglalkozók aránya

¹ KÜVET

magas. Egy, a falugazdászok körében végzett felmérés szerint, az itt élők kb. 10 %-a él közvetlenül a mezőgazdaságból, kb. 50 %-uknak pedig kiegészítő jövedelmet biztosít ez a tevékenység. Sokan tartanak háztájit is, tyúkokat, disznókat. (forrás: ESSRG)

Az egykor kiterjedt szőlőültetvények mára háttérbe szorultak, az össz-terület elenyésző részét érintik (0,3 %-át)

1.3.2.2. Erdőgazdálkodás

A Natura 2000 terület erdőssztyepp klímán helyezkedik el. Két erdőtervezési körzetbe tartozik: a déli részek a „Kiskőrösi erdészeti tervezési körzet”-be (az erdőterv érvényes 2006. 01. 01.- 2015. 12. 31.-ig) az északiak pedig a „Közép-Duna menti erdészeti tervezési körzet”-be.

A erdők jellemzően nemes nyárasok, hazai nyárasok, akácosok és füzesek. Előfordulnak még kőrisesek, kocsányos tölgyesek. Jellemzően kultúrerdők és származékerdők, az erdőművelés módja vágásos.

Jelentősebb természetvédelmi érték nem kötődik ezekhez az erdőkhöz.

Összességében elmondható, hogy a terület erdőssültsége meglehetősen gyér, a kJT mintegy 19.679 hektáros területén mindösszesen 106 hektárt borít tervezett erdő.

A tulajdonviszonyokat tekintve az erdők többsége magántulajdonban van (körülbelül 50 %-ban, 56.52 hektár), a fennmaradó része állami, illetve közösségi tulajdonban. Az állami erdőgazdálkodó a térségben a KEFAG Kiskunsági Erdészeti és Faipari Zrt.

Fatípus	Terület (ha)	Arány (%)
Akácosok	31.82	29.94%
Hazai keménylombosok	28.18	26.51%
Nemesnyárasok	21.26	20.00%
Hazai nyárasok	18.68	17.57%
Kocsányos tölgyesek	6.35	5.97%
Összesen	106.29	100.00%

» Állami tulajdon: 31,83 » Községi tulajdon: 17,97 » Magántulajdon: 56,52 ha

1.3.2.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

VADGAZDÁLKODÁS

A terület a III/5. Észak-bács-kiskuni vadgazdálkodási körzetben helyezkedik el, amely a következőképpen jellemezhető. A gím-állomány nagysága nem jelentős, minősége közepesnek mondható. Előfordulása mindenhol erdőhöz kötött. A dák a körzet dél-keleti szegletében, illetve a körzet északi részén, zártkertben fordul elő. Az ezeken a területeken kívül élő dák állomány minimális, a vadgazdálkodás szempontjából nem jelentős. Az őz-állomány jelentősége a körzetben meghatározó. Nagysága mind a becslési, mind a terítékadatok alapján folyamatosan növekszik. Minősége összességében jónak mondható, elterjedése a körzet egész területén egyenletes. Muflon a körzetben nem található. A vaddisznó állománysűrűsége és terítése folyamatos növekedést mutat. Elterjedése elsősorban az erdős

területekhez kötött. Az állomány minősége jónak mondható. A mezei nyúl és a fácán a körzet nagy jelentőségű apróvadja. A fogoly állomány nagysága a becslések alapján viszonylag állandó, eloszlása egyenletes. A vízivadnak igen nagy a jelentőségük a Duna melletti és a jelentősebb vizes élőhellyel rendelkező vadászterületeken.

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állománysűrűsége (pld/100ha)	A körzet jellemző hasznosítási sűrűsége (pld/100ha)	A terület jellemzői				
			Állománysűrűség (2003-2013)		Hasznosítási sűrűség (2003-2013)		Vadgazdálkodási jeletőség
			pld/100ha	trend	pld/100ha	trend	
Gímszarvas	0,105	0,005	0,104	növekvő	0,013	növekvő	átlagos
Dámszarvas	0,268	0,000	0,002	stagnáló	0,000	stagnáló	nincs
Őz	4,073	0,362	4,280	növekvő	0,889	növekvő	nagy
Muflon	0,000	0,000	0,000	stagnáló	0,000	stagnáló	nincs
Vaddisznó	0,473	0,074	0,429	növekvő	0,252	növekvő	átlagos
Mezei nyúl	6,551	0,360	5,734	növekvő	0,682	növekvő	nagy
Fogoly	0,415	0,003	0,298	csökkenő	0,008	stagnáló	csekély
Róka	0,711	0,291	0,960	csökkenő	0,647	stagnáló	átlagosnál nagyobb
Borz	0,395	0,045	0,640	csökkenő	0,121	növekvő	átlagosnál nagyobb
Aranysakál	0,031	0,001	0,010	növekvő	0,002	növekvő	kérdéses

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2014)

A gímszarvas becsült állománya az elmúlt tíz évben – egy kiugróan magas 2011-es becsült értéktől eltekintve – kismértékben növekedett. Hasznosítása 2009-ig enyhén csökkent, azóta folyamatosan növekszik, összességében pedig stagnál.

A dámszarvas becsült állománya csekély, a fajt nem hasznosítják a területen.

Az őz becsült állománya az elmúlt tíz évben – kisebb ingadozásokkal – összességében nőtt, csúcspontját 2011-ben érte el. Hasznosítása hasonló mintázatot mutat, 2007-es csúcsponttal.

Muflon nem található a területen.

A vaddisznó becsült egyedsűrűsége közel ötszörösére, míg terítéke közel nyolcszorosára emelkedett a vizsgált időszakban.

A mezei nyúl becsült állománya 2006-ig csökkent, azóta pedig növekszik. Terítéksűrűsége 2009-ig nőtt, akkor közel felére csökkent, azóta pedig újra emelkedik, a vizsgált időszakban összességében megnégyszereződött.

A fogoly meglévő csekély állománya tovább apadt, a 2009-es évtől eltekintve nem történt elejtés.

A róka terítéksűrűsége, időközi hullámmal kísérve, a vizsgált időszakra stabilnak mondható, becsült állománya pedig 2011-ben kevesebb, mint a felére csökkent, azóta stagnál.

A borz becsült állománya 2011-ben megfeleződött, azóta kisebb mértékben, de folyamatosan csökken. Terítéke a vizsgált időszakban több, mint húszszorosára emelkedett.

Az aranysakál becsült állománya több, mint tízszeresére emelkedett, elejtéseket 2010 óta regisztrálnak.

Vadgazdálkodási szempontból az egyéb fajok közül számottevő a fácán, a szarka, a dolmányos varjú és a nagy lilik. Jelentősséggel bír a nyest, a házi görény, a vetési lúd, a nyári lúd, a tőkés réce, a szárcsa, a balkáni gerle, az örvös galamb, a szajkó, a kóbor kutya, a kóbor macska és az üregi nyúl.

HALÁSZAT, HORGÁSZAT

A tervezési területen nem számottevő.

1.3.2.4. Vízgazdálkodás

A TmT a Dél-Duna-völgyi vízrendszerhez tartozik, délen közvetlenül a Sárközi-vízrendszerhez kapcsolódik. A Duna-völgyi-főcsatornával (DVCs) kettéosztott vízrendszer TmT-t magába foglaló, a Duna mélyárterére kiterjedő része csatornákkal sűrűn behálózott. A csatornák építésének eredeti célja a belvízmentesítés volt, a művelhető területeken ehhez csatlakozott később a mezőgazdasági vízigény kielégítése. A vízrendszer területén a természetes esés É-D-i irányú, a meghatározó csatornák is ebben az irányban

futnak. Kialakításuknál a gazdaságosságra törekedtek, ezért az egyes mélyterületek közti vízlevezetést szolgáló mélyvonulatokat kötötték össze. Több csatorna esetében (Kiskunsági-főcsatorna – Kígyós-ér, Nagy-ér) még felismerhetők a természetes medrekre emlékeztető szakaszok. A speciális nyomvonal-kialakítás miatt a csatornák mélyvezetésű és magasvezetésű szakaszai máshol is elkülönülnek egymástól, a medret kísérő töltések nagysága, formája miatt.

A tervezési területen a víz hiánya okoz súlyos ökológiai, természetvédelmi problémákat. A természetvédelem szerint a hátsági részen a lefolyási viszonyokhoz mérten a belvízcsatornák sűrűsége, mérete indokolatlanul nagy, és hatályos üzemrendjük felülvizsgálatra szorul. Megoldatlan konfliktus, hogy a hátsági területen a belvízkárelhárítás céljából kijelölt szükségtározók védetté nyilvánítását követően olyan üzemrend kialakítását szorgalmazza a természetvédelem (a természeti rendszerek fenntartásához szükséges ökológiai vízmennyiség biztosítására), amely csökkenti a belvízkárok elleni védekezés hatékonyságát.

A felszín alatti vizek esetében a hátságon az igen mély és tartósan, jelentősen csökkenő talajvízszintek, valamint rétegyomlás-szintek egyértelműen a pótlódást meghaladó mértékű (túl)használat jelei. E miatt a felszín alatti víztől függő ökoszisztémák a beszívárgási területen térségi mértékben veszélyeztetettek. Az ökológiai krízissel fenyegető készlethiány a ma ismert éghajlati jövőkép alapján sajnos várhatóan tovább nő.

A négy vízfolyás közül kettő vízfolyás morfológiai állapota mérsékelte, egy-egy jó és kiváló állapotú. A morfológiai problémák meghatározó módon a csatornákat érő tápanyagterhelésből és a nem megfelelő fenntartásból adódnak. (Ez utóbbi oka elsősorban finanszírozási, azaz az állami szerepvállalás és a rendelkezésre bocsátott pénzüsszeg közötti jelentős eltérés.) Morfológiai probléma a védősáv (puffer zóna) hiánya, amely közvetlenül a vizek tápanyagtartalmának növekedéséhez vezethet. Tisztított kommunális szennyvíz-bevezetés több ponton történik², de az általuk jelentett terhelés sehol sem jelentős.

A 4 érintett felszíni vízfolyás víztest közül 2 jó potenciálú, ezek esetében a jó potenciál fenntartásához, illetve a többi 2 víztest jó potenciáljának eléréséhez az alábbi intézkedések szükségesek. A Csorna-Foktői-csatorna, V. csatorna (Sós-ér) csatorna esetében a jó potenciál elérését a vízgyűjtőgazdálkodási terv 2021-re javasolja. A belvízlevezető csatornák állapotának javítása, fenntartása a vízfolyások és állóvizek medrét érintő intézkedési csomagban jelenik meg. Az intézkedés hozzájárulhat természetvédelmi célok

eléréséhez is. Kiegészítő intézkedésként indokolt lehet szűrőmezők kialakítása (pl. tározó felett, tározóból történő kivezetés alatt, belvizek befogadóba történő bevezetése előtt, települések, utak vasutak csapadékvíz bevezetése előtt). Fontos lehet továbbá a felszíni vízhasználatok megszüntetése, átalakítása; vízpótlás és egyéb speciális intézkedések az élőhelyek védelme, illetve rehabilitációja érdekében, a vízfolyások medrének fenntartása, valamint a jó horgászati gyakorlat alkalmazása.

A szükséges intézkedéseket az 1-10 DUNA-VÖLGYI FŐCSATORNA vízgyűjtő-gazdálkodási terv határozta meg a tervezési területre vonatkozóan.

A kJKT-t az alábbi csatornák érintik:

- » Duna-völgyi-főcsatorna (DVCs)
- » Sós-éri (V.)-csatorna és mellékcsatornája
- » Kiskunsági-főcsatorna (Kígyós-ér)
- » Kelemenszéki-tápcsa-csatorna
- » Nagy-ér (Fűzvölgyi-csatorna)
- » Nagy-ér és az V. csatorna közötti összekötő csatorna
- » Széna-csatorna
- » Széna-réti-csatorna
- » Csorna-Foktői-csatorna
- » III. főcsatorna és északra egy mellékcsatornája
- » Kígyós-csatorna
- » Sós-éri (V.)-csatorna és a Kiskunsági-főcsatorna (Kígyós-ér) közötti összekötő csatorna

Legfontosabb csatornák leírása:

DUNA-VÖLGYI-FŐCSATORNA (DVCs) TMT-RE ESŐ SZAKASZA

A DVCs a természetmegőrzési terület középső részét É-D-i irányban, keletről határolja.

A Duna bal parti vízgyűjtőjének egyik belvízrendszere a 4361km² területű Duna-völgyi belvízrendszer. A belvízrendszer közepén halad át a rendszer főcsatornája

2 2007-es adatok a vízgyűjtő-gazdálkodási tervből.

a Duna-völgyi főcsatorna. A DVCs a vízelvezetést észak-déli irányban, a természetes esés irányában biztosítja. A főcsatornát a TmT-től délre a Csornai zsilip szakaszolja (55+090 cskm). A zsilipek egyrészt segítik a mindenkori belvízhelyzetnek megfelelő vízkormányozást, illetve az árapasztók működtetését, másrészt biztosítják a közvetlen vízhasználók és nem utolsósorban a csatorna környezete szempontjából optimális vízszinteket.

A DVCs töltések között vezet az érintett szakaszon is. Általában a csatorna jobb parti sávja járható. A bal parton a csatorna nehezebben megközelíthető, néhol fákkal erősen benőtt, magaspart, mocsaras területek, illetve a magánterületek miatt akadályozott a közlekedés.

A főcsatorna vízkészletének jelentős része mesterségesen bevezetett vízből származik (a természetes eredetű víz mennyiségére csak becslések vannak). A vízkészlet mesterséges hányada a Dunából származik. Az őszi-téli időszakban a csatorna alacsony vízszinttel üzemel, felkészülve az esetleges téli-tavaszi belvizekre. Tavasszal a vízállást a nyári üzemi vízszínre emelik a vízpótlási igények kielégítéséhez. A vízhozamok rendszerint tavasszal a legmagasabbak, ekkor a csatorna a téli-tavaszi időszakban jelentkező fölös vizeket vezeti le. Nyáron, amikor magas a vízfelhasználás, a vízhozam a magas vízállások ellenére is viszonylag kicsi, mert a vegetáció felszaporodása következtében csökken a vízáteresztő kapacitás. Akasztónál az átlagos vízmélység 117-187 cm között változik, tehát állandó vízfolyásnak tekinthető. A meder anyaga meszes, szürke és barnássárga homok. A partot nád, sás, illetve gyomnövényzet borítja, fás zóna jórészt hiányzik. Zonáció aránya 30%.

A csatorna vizének oxigénháztartása nem megfelelő minőségű.

CSORNA-FOKTŐI-CSATORNA

A terület déli részét rövid szakaszon határolja, majd a Csornai-halastavaktól északra torkollik a DVCs-be. A területet elhagyva Kálcsa felé vezet a Duna mélyárterén. Vízugyűjtője a csatornától északra található, a D-re eső területekről lefolyó vizek D irányba folynak le. A csatornát tápláló, az MT-n található vízfolyások a – nagyrészt a TmT-n kívül található – Szelidi-tó vízrendszeréből, két névtelen oldalcsatornából és a Kígyós-csatornából állnak.

A Csorna-Foktői csatorna vízkészletének legnagyobb része gravitációs vízbetáplálásból származik. A csatorna természetes vízkészlete csekély. A csatorna kettős hasznosítású, belvíz elvezetésre, a DVCs-ből árapasztásra és mezőgazdasági vízszolgáltatásra szolgál. A 29+193 cskm szelvényben lévő csornai zsilipes áteresztés segítségével lehet a DVCs-be beeresztendő vízmennyiséget szabályozni. Vízét a III. (Sárközi)-csatorna felé is le tudja adni.

A meder keresztmetszete tört szelvényű, mértékadó belvízszint felett meredekebb. A meder anyaga iszapos homok. A meder szélein náddal, mocsári növényzettel, hínárral benőtt, a zonáció kisebb mint 50%. A parti sávból a fás zóna hiányzik.

A csatorna vizének oxigénháztartása nem megfelelő minőségű.

FÚZVÖLGYI-CSATORNA (NAGY-ÉR)

A Fúzvölgy és Nagyér elnevezésű fokmedrek felhasználásával épült az 1970-es évek közepén. A csatorna kezdőszelvénye a TmT-n kívül elhelyezkedő Kékesi réti tározóban húzódó Kékesi réti csatornához csatlakozik, amely a Megkerülő és a Szelidi-tavi csatornákkal folytatódik, és végül a Csorna-Foktői-csatorna 12+505 cskm szelvényébe torkollik. Északon a Kiskunsági Főcsatorna 38+610 cskm szelvényéből ágazik ki. A vízfolyás a TmT nyugati oldalán halad el, rövid szakaszon a terület határvonalát képezi.

A Fúzvölgyi-főcsatorna meder parti sávja náddal, gyékénnyel benőtt. A nyílt vízfelületen alámerült, gyökerező hínárnövényzet van. A Nagy-ér medre egy szakaszon természetes, máshol csésze keresztmetszetű. A meder anyaga homok. A parti sávban helyeként nádas, füzes. Állandó vízfolyásnak tekinthető. Elsődleges funkciója mezőgazdasági vízhasználat biztosítása. Több helyen zsilipekkel szakaszolt, ezek a műtárgyak azonban a TmT-n kívül esnek.

Az oxigénháztartás mutatói szerint a víztest minősége nem megfelelő. Főként a nyári alacsony oldott oxigéntartalom okoz gondot.

KISKUNSÁGI-FŐCSATORNA A KÍGYÓS-ÉRREL

A Ráckevei-Soroksári-Dunaág 1+070 km szelvényéből, közvetlenül a Tassi hajózsilip fölött ágazik ki és Akasztó mellett torkollik a DVCs-be (az itteni zsilip elégtelen kapacitása miatt az eredeti torkolat fölött kb.

2200 m-rel, az 53-as út felett egy összekötő csatornát is építettek). A TmT északi felén, hosszirányban halad át.

A csatorna legfontosabb feladataként – létesítésekor – a Duna-menti síkság öntöző és halastavi vízellátását tűzték ki. A víztest természetes készlete a bevezetett vízmennyiséghez viszonyítva elhanyagolható. Vízkészlete egy része felszín alatti vízkészletből származik. Átlagos vízmélysége 114-193 cm között változik az akasztói közúti hídnál mérve. Állandó vízfolyás, jelentős vízmennyiséget képes szállítani.

A part közelében hínár, sás-nád borítja, a meder közepső 2/3-a általában nyílt víz. A meder anyaga agyag, keresztmetszéne hosszabb szakaszokon természetes, egyébként trapéz. A parti sáv helyenként eléri a 20 métert is, természetes vegetáció nagy arányban fordul elő. Az oxigénháztartás komponensei közül csak az oxigéntelítettség mutat a határértéknek nem megfelelő állapotot. A többi vízminőségi paraméter megfelelő.

III. CSATORNA

A TmT-t délen, egy nagyon rövid szakaszon határolja. A Sárközi vízrendszer egyik alapeleme. A vízrendszer határa É-en a Csorna-Foktői csatorna, K-en és D-en a Duna-völgyi főcsatorna, Ny-on pedig a Duna. A csatornák többnyire a fokmedrek nyomvonalában, valamint mesterségesen kialakított mederszakaszokban haladnak. A mederesés kicsi, lassú folyású csatornák. A Sárközi III. főcsatorna a Sárközi belvízrendszer középvonalán húzódik ÉK-DNY-i folyásiránnyal. Az MT déli részén torkollik a Csorna-Foktői-csatornába, délről. A Csorna-Foktői csatornán és a Duna-völgyi főcsatornán keresztül lehetőség van a Sárközi vízrendszer mesterséges vízutánpótlására. Belvizes időszakban a Csorna-Foktői csatorna mentesíteni tudja a Sárközi vízrendszert a Duna-völgyi vízrendszer közepső részéről érkező belvizektől, mivel a Csorna-Foktői csatornán a belvíz gravitációsan és szivattyús áttemeléssel is, a Foktői szivattyútelepen keresztül, a Dunába vezethető.

Mesterséges hatásra állandó vízfolyásnak tekinthető, amelynek átlagos mélysége 1 m körül alakul. A meder anyaga homok, keresztmetszete csésze és trapéz. A part mentén nád, sás, gyékény, mocsári és mocsári gyomnövényzet található, a meder jórészt hínárral benőtt. A partoldalon bokorfűzes is előfordul. Valódi parti sávja nincs, mellette főként mezőgazdasági művelés alatt álló területek találhatóak. Öntözési célokat szolgál, valamint a Csornai halastavak vízigényét is ez a csatorna biztosítja.

Az oxigénháztartás mutatói szerint a víztest minősége nem megfelelő.

V. CSATORNA (SÓS-ÉR)

Kettős működésű csatorna, az öntözésen túl a Kiskunsági és Fűzvölgyi főcsatornák közötti terület belvízmentesítését biztosítja. A 0+566 cskm szelvényben épült torkolati zsilip a DVCS-t tehermentesíti. Lezárt zsilipnél a belvíz az V. csatorna két partja mentén mélyebb fekvésű szikes legelőkön tározódik. A Harta-II. csatorna a Fűzvölgyi-főcsatorna felé is összeköttetést biztosít.

A meder nagyrészt mélyfekvésű, ezért a talajvízzel kapcsolatban áll. A vízfolyás jelentős természetes készlettel rendelkezik. Állandó vízfolyásnak tekinthető.

A meder módosult trapéz keresztmetszetű, anyaga középkötött vályog, löszös üledék. A csatorna partját keskeny nádas kíséri, azon túl szikes legelők. Zonáció nem jellemző, a meder 60-80 %-át fedi növényzet.

A TmT északi felén hosszanti irányban vezet át.

Állóvizek a természetmegőrzési területen

Az állóvizek morfológiai állapotára nincs rendelkezésre álló adat, a védősáv (puffersáv) hiánya okozhat hidrológiai és morfológiai problémát.

A tervezési területen lévő 7 természetes állóvíz jó ökológiai állapota fenntartható elsősorban az élőhelyek feltárásával, kezelési tervek készítésével. A tervezési területtel érintett 5 felszín alatti víztest jó állapota 3 víztest esetében – porózus és porózus termál víztestek – 2021-re, a másik 2 sekély porózus víztest esetében 2027-re érhető el. Az intézkedések között kiemелendő a felszín alatti vízhasználatok fenntartható megoldása a rendelkezésre álló hasznosítható készletek és a társadalmi-gazdasági szempontok figyelembevételével. Ehhez kapcsolódik a víztakarékosságot elősegítő intézkedések köre (technológia korszerűsítés), illetve (korlátozás esetén) új vízki-

vételi helyek igénybevétele. Az egyéb vízhasználatok között megemlíthető: kavicsbányató, talajvizet megcsapoló belvízelvezető rendszer, vízfolyás számottevően csökkent középvízszinttel, jelentős erdősítés.

A szennyezések kizárása céljából kiemelt fontosságú a művelési ág-váltás és -fenntartás (belvíz- és nitrátérzékeny területeken). A víztakarékos növénytermesztési módok alkalmazásának főként az aszályérzékeny területeken van jelentősége.

FELSŐ-KISKUNSAGI TAVAK

A Felső-Kiskunsági tavak (Böddi-szék, Büdös-szék, Csaba-szék, Fehér-szék, Kelemen-szék, Kis-rét, Szántó-szék, Zab-szék) hazánk legnagyobb szikes-tó-rendszerét alkotják, amely Szabadszállástól Akasztóig É-D-i irányban helyezkedik el. A tavak a Duna mélyárterében fekszenek, amit nyugatról a Kiskunsági-főcsatorna (Kígyós-ér), keletről a magasabb ármentes térszint jelölő Fülöpszállás és Szabadszállás vonala határol. A Duna áradásai nyomán az ártér lapos területeit rendszeresen víz borította. Ezen a keskeny, mintegy 100 km hosszú sávon a bekerült víz, a korlátozott visszafolyási lehetőségek miatt hetekig, hónapokig megmaradt, a párolgás miatt betöményedett. Az alacsony ártéri hordalék tömörsége, valamint a szikesedéssel és a mélyedések felé irányuló mészhanyagból felhalmozódott szódás víz hatására képződött meszes iszap jó vízzáró réteget alkot. E vízzáró vagy rossz vízáteresztő képességű üledék sekély mélyedéseiben alakultak ki a Duna-völgy legmélyebb részein a Felső-Kiskunsági szikes tavak.

A kis területű (10 km²-nél kisebb) tavak a sekélyvizek kategóriájába tartoznak és asztatikus jellegűek, nyár végére vagy szárazabb időszakokban kiszáradnak. Az összes oldott sótartalom és a víz pH értéke a vízborítástól

függően állandóan, néha drasztikusan változik. Ionösszetételük jellegzetes, Na⁺-Cl-HCO₃⁻-os. A Szabadszállási Büdös-szék, Kelemen-szék, Böddi-szék, Zab-szék nyílt vízfelületű, a Csaba-szék, Fehér-szék, Észak-Böddi-szék, Kis-rét benőtt vízfelületű szikes tó (a legutóbbi már inkább édesvízűnek számít).

Az 52-es út északi és déli részre osztja a talajvíztükröt. A talajszint magassága alapján lokális vízgyűjtő van a területen és ebben a csapdában a folyamatos párolgás miatt nagyon megnő a Na-ion koncentráció. A talajvíz bizonyos nyomás alatt van, ami 1–1,5 km-en belüli 2,5–3,5 m-es relatív vízszintkülönbséget is lehetővé tesz (Molnár-Kuti 1978). A tószint összefüggésben van az aktuális csapadékkal, így a szikes tavak évszakos dinamikájúak. A tóvíz nátrium-hidrogénkarbonát-kloridos, az átlagos sótartalom magas. A legszikesebb közülük a Kelemen-szék, a legkevésbé szikes vízű a Kis-rét.

A szikes tavak elhelyezkedése a térségi talajvíz legkisebb mélységével esik egybe, azaz a talajvíz tavaszi maximum szintje a tómedrekben összefüggő felszíni vizeket alkot. A környező magasabb területek felől – a hordalékkúp teraszok és különösen a 20-30 m-rel magasabb homokhátság – relief energiája következtében a talajvíz a tómedrek felé áramlik, és a mederfenekekben a nyomás hatására a vízzáró réteg alól feltörő talajvíz számos néhány négyzetméternyi, tányérszerű "kutat" képez.

1.3.2.5. Turizmus

Nem kifejezetten a Natura 2000-es területen helyezkednek el, de azzal határosan vagy nagyon kis távolságban található létesítmények, melyek közvetett hatást gyakorolnak ezen területre és élővilágára:

Szabadszálláson a helytörténeti gyűjtemény, a Dörmögő-ház, a tájház. A Kondor-tóban a Bíró-szigeten 15 éven át zajlott a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szervezésében a vonuláskutató és gyűrűzőtábor. A tó partján lévő Madárvárán természetismereti tábor működik. Natura 2000 területen látogatható túraútvonal a Fülöpszállást Szabadszállással egybekötő Kelemen-széki túra, melynek célja a vízi világ megismerése a szikes tavakon. Az egyetlen tartózkodási pont, amelyet a turistacsoportok igénybe vehetnek, a Borda-tanya, amely a Cankó tanösvény kiinduló pontja.

A Natura 2000 területen található, így közvetlen hatást gyakorol a környezetre:

A hartai szikeken lévő miklaji tájvédelmi körzet. Itt található hazánk legnagyobb összefüggő meszes-szikes pusztája.

1.3.2.6. Infrastruktúra

Az országos közúthálózat három eleme keresztezi a területet, amelyek közül a Fülöpszállás közigazgatási területén mintegy 6,5 km-en áthaladó 52. sz. (Kecskemét – Dunaföldvár) főút a legjelentősebb az érintett területen mérhető (7000 E/nap³) forgalmával. Mérsékelt, de jelentős hatást jelent a részben a terület szélén haladó, részben keresztező 53. sz. (Solt – Tompa – Szerbia) főút Dunatetőtlen és Akasztó közigazgatási területén, közel 4000 E/nap forgalommal. A szintén Dunatetőtlen területén futó, a területet 3 km hosszban metsző mellékút forgalma jelentéktelen (700 E/nap). A Natura 2000 terület szélét kisebb hosszban érintik további kisforgalmú mellékutak, amelyek hatása a területre minimális.

A megyei területrendezési tervben tervezett Újsolt – Szabadszállás mellékút a Natura 2000 terület északi részét metszené, hatását enyhíti, hogy kiépítése meglévő földúton tervezett. A szabadszállási elkerülő út, valamint a Szakmár és Csorna közötti mellékút a tervek szerint kis hosszban a Natura 2000 terület határán fut. A tervezett akasztói elkerülő út nyomvonala a Natura 2000 terület teljes elkerülését nem teszi lehetővé, de a korábbi tervekhez képest a jelenlegi OTrT (és az alapjául szolgáló a gyorsforgalmi- és a főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról

és nagytávú tervéről szóló 1222/2011. (VI. 29.) sz. korm. határozat) a település és a Natura 2000 terület határán, a SCI legminimálisabb zavarásával tervezi.

Vasút a területet az észak-keleti részén, Szabadszállás közigazgatási területén érinti: a Budapest – Kelebia – Szerbia kétvágányú, villamosított törzshálózati vonal mintegy 7 km hosszban jelenti a Natura 2000 terület határát. A szabadszállási vasútállomás közvetlenül a Natura 2000 terület mellett található, a vonalon 10 járatpár közlekedik naponta.

A településeket ellátó térségi jelentőségű földgázszállító vezetékek közül a Kunadacs – Soltszentimre vezeték és az Újsoltot ellátó vezeték Szabadszállás területén érinti a területet. A földgázszállító vezetékek azonban földalatti kiépítésűek, így zavaró hatásuk üzemszerű működés esetén minimális.

3 egységjármű/nap

Kolon archívum

Barkós cinege

II.

Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. NÉV

Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztá kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési terület
(a továbbiakban: Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztá kJT)

1. 2. AZONOSÍTÓ KÓD

HUKN20009

1. 3. KITERJEDÉS

19679,72 ha

1. 4. A KIJELELÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK

Közösségi jelentőségű élőhely	Kód
Pannon szikes sztyepek és mocsarak	*1530
Síksági pannon löszgyepek	*6250
Meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik	6210

Közösségi jelentőségű állatfaj	Kód
Dunai tarajosgöte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	1993
Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	1188
Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>)	1220
Szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>)	1134
Pusztai gyalgcincér (<i>Dorcadion fulvum cervae</i>)	4016
Vidra (<i>Lutra lutra</i>)	1355
Molnárgörény (<i>Mustela eversmannii</i>)	2633
Közönséges ürge (<i>Spermophilus citellus</i>)	1335

Közösségi jelentőségű állatfaj	Kód
Kisfészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>)	4081

A fenti alapadatok, illetve a jelölő élőhelyek/fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2015. október 31-ével frissített változatait vettük alapul.

1. 5. ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK

Bács-Kiskun megye:

Akaszó, Dunapataj, Dunatetén, Dunavecse, Fülöpszállás, Harta, Solt, Soltszentimre, Szabadszállás, Szakmár.

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) sz. KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1. 6. EGYÉB VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK

EGYÉB ÉRINTETT (ÁTFEDŐ) NATURA 2000 TERÜLET:

Natura 2000 terület neve	Kód	Kiterjedés (ha)	Átfedés (ha)
Kiskunsági szikes tavak és az Őrjegi Turjánvidék KMT	HUKN10002	35722,19	19577,22

EGYEDI JOGSZABÁLYAL LÉTESÍTETT ORSZÁGOS JELENTŐSÉGŰ VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLET:

Védett terület neve	Törzsk. szám	Kiterjedés (ha)	Átfedés (ha)
KNP - Felső-kiskunsági tavak	109/NP/74	4948,20	4948,20
KNP - Miklapusztá	109/NP/74	5847,20	5847,20
Összesen		10795,40	10795,40

EX LEGE VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLETEK:

Ex lege védett terület típusa	Összkiterjedés (ha)
Láp	49,55
Szikes tó	4098,75
Összesen	4148,30

HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDETT TERMÉSZETI TERÜLET:

Nincs átfedő terület

NEMZETKÖZI JELENTŐSÉGŰ TERÜLETEK:

Terület neve	Összkiterjedés (ha)	Átfedés (ha)
Felső-kiskunsági szikes tavak Ramsari Terület ¹	7379,37	6859,29
Ramsari terület tervezett bővítés	390,09	334,31

Országos ökológiai hálózat övezet kategória	Natura 2000 terület érintettsége (%)
Magterület	81,94%
Pufferterület	6,43%
Ökológiai folyosó	0,85%

1. 7. TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK

- » Elfogadott érvényes természetvédelmi kezelési terv az érintett védett természeti területre (ha már elkészült, de nincs még elfogadva, akkor is)
- » Településrendezési eszközök
 - 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
 - Bács-Kiskun Megye Területrendezési Terve; Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 19/2011. (IX. 29.) sz. önkormányzati rendelete; Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés 190/2011. (XI. 25.) sz. kgy. határozata
 - Érintett települések településszerkezeti tervei és helyi építési szabályzatai
- » Körzeti erdőtervek és üzemtervek
- » Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek
- » Halgazdálkodási tervek
- » Vízgyűjtő-gazdálkodási terv
- » Egyéb tervek
 - Pusztai gyalogcincér fajmegőrzési terv – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006

2. Veszélyeztető tényezők⁴

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A04.03	Pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	H	belül	10-20%	Laposabb részek (B6, illetve F2, F4 élőhelyeken) a legeltetés hiánya, illetve az egyféle vagy nem megfelelő állatfajjal (jellemzően: kizárólag birkával) történő legeltetés a szukcessziós folyamatok, jelen esetben a nádasodás-gyékényesedés irányába hat, ami az élőhelyet (1530*) beszűkíti. A marhával való legeltetés hiánya löszgyep-foltoknál (6250*), illetve meszes alapkőzetű száraz gyepek (6210) esetében avarosodást, becserjésedését, inváziós betörést okoz. A magasabban fekvő területek cickóros (F1b), illetve ürmöspuszt (F1a), illetve a szikes gyepek (F2) esetében, továbbá az ezekkel határos löszgyep-foltok esetében a birkával való alullegeltetés is jelentős problémát okoz.
A06	Egyéves vagy évelő lágyszárú növénytermesztés	H	belül	10% körül	A szántóterületekkel (gyakran: egykori löszgyepekkel) közvetlenül határos löszgyep-maradványok (6250*) különösen veszélyeztetettek a szántókról eredő biocid vegyszerek és többlet tápanyag bemosódására. A kémikáliák következtében a fajdiverzitás csökkenhet. A bemosódás tovább erősíti a nem/gyengén legeltetett laposok nádasodását, gyékényesedését is (vö.: A04.03).

⁴ A területet érintő *pozitív* hatásokat (pl. gyepek esetében kaszálás, legeltetés) *nem* a veszélyeztető tényezők között szerepeltetjük (vö.: Standard Data Form 4.3). Ezeket a megalapozó dokumentáció 1.3. Területhasználat című pontjában fejtjük ki részletesen.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
I01	Idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	mindkettő		A gyepek kezelésének elmaradása a keskenylevelű ezüstfa (<i>Eleagnus angustifolia</i>) és se-lyemkóró (<i>Asclepias syriaca</i>) terjedésével jár a gyepeken. Az inváziós fajok az erősen szikes-vizenyős élőhelyeken kevés-sé terjednek, a probléma a szá-razabb szikes gyepeken ((1530*) belül, az F1b), illetve a löszgye-pek (6250) esetében hangsúlyos. Az állandó vízü csatornáknban és feltételezhetően a halasta-vakban is jelentős az invazív halfauna-elemek betörése: kínai razbóra (<i>Pseudorasbora parva</i>), feketeszájú géb (<i>Neogobius melanostomus</i>) ezüstkárász (<i>Carassius gibelio</i>), törpehar-csa-fajok (<i>Ameiurus spp.</i>). E fajok konkurenciát jelentenek az ér-zékenyebb jelölő fajok, így a lápi póc (<i>Umbra krameri</i>), a réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>) számára.
J02	Emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	H	mindkettő	40-50%	A humán hatás rendkívül ösz-szetett: a vízelvezetésen túl a nagyobb vízfelhasználású (pl. szántóföldi, kapás) kultúrák ül-tetése, mezőgazdasági célú víz-kivételek, mesterséges felszínek párolgási vesztesége okoznak vízszint-csökkentést. A hatás a (szintén antropogén) nagyobb léptékű abiotikus folyamatokkal (klímaváltozás elemei) összekap-csolódik.
J02.02	Hordalék-kotrás	H	mindkettő	5%	A vonalas vízi létesítmények: csatornák, árkok medrének tel-jes szelvényű kotrása, kéméleti területek fennhagyása nélküli kotrása során védett, illetve közösség jelentőségű állatfajok pusztulhatnak el. Az ilyen gyakorlat a csatornákhöz kötődő jelölő fajok, így a jelölő halfajok, továbbá a vöröshasú unka (<i>Bom-bina bombina</i>), a dunai gőte (<i>Tri-turus dobrogicus</i>), illetve a vidra (<i>Lutra lutra</i>) állományait veszé-lyezteteti, élőhelyeit időlegesen megszünteti.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.14	Sótartalom emberi hatásra történő megváltozása miatt bekövetkező vízminőség változás	H	belül		Szikes területek (pl. fehér vízi szikes tavak) kilúgzódása a csatornákon történő vízelvezetés/'átöblítés', illetve a csökkenő talajvízszint miatti csapadék által. A kiédesedés következménye a sziki vegetáció visszaszorulása, mocsári sásos állományok kialakulása (<i>Carex acutiformis</i>) dominanciával. A hatás az 1530* élőhelyre nézve jelent veszélyt.
M01	A biotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások,	H	mindkettő	100%	A klímaváltozás következtében az egyébként is száraz, gyakran aszályos terület csapadékkeltottsága tovább romlik, illetve szélsőségesé válik. Ugyanezen okból szélsőségesen vizes/belvizes időszakok is előfordulnak. Ez valamennyi vízhez kötődő élőhelyet és fajt veszélybe sodorja.
F03.01.01	Vadak károkozása (túltartott vadállomány)	H	belül		A túlszaporodott vaddisznó-állomány a gyepeket (főként az óparlagokat, kisebb mértékben az ősgyepeket) feltúrva, a gyepfelszínt megbontja, megnyitva az utat a pionír gyomfajok és lágyszárú özőnfajok előtt. Szélsőséges esetben a feltúrt gyept nem lehet kaszálni, így az tovább gyomosodik, degradálódik. A hatás az 1530* és a 6250* élőhelytípusokat érinti.
A02.01	Gazdálkodás intenzívebbé válása	M	mindkettő	5-10%	Az intenzív művelésű kultúrák (napraforgó, kukorica, repce, gabonák) termesztése közvetlen élőhely-csökkenést, fokozott zavarást és szennyezést jelent. Az intezifikálódást fokozhatja a vegyszerhasználat, illetve az öntözés lehetőségeinek bővülése.
A03.01	Intenzív, vagy intenzívebb kaszálás	M	belül		Ha rövid idő alatt, egyszerre kaszálnak le nagy területeket, illetve, ha évente ugyanabban az időszakban történik a kaszálás, az szárító hatású, illetve egyfajta mesterséges szelekciót jelent, így az élőhelyek homogenizálódását, a fajkészlet elszegényedését okozza. Ennek egy formája a rendszeres őszi tisztítókaszálás, amely a későn magot érlelő védett növényfajokat szelektíven visszaszorítja.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	Kaszálás felhagyása, hiánya	M	belül		A kaszálás hiánya a gyepek avarosodását, szúrós gyomfajok felnövekedését, illetve a terület benádasodását okozza – elsősorban az 1530*, ezen belül az F2 élőhelyeken.
A04.01	Intenzív legeltetés	M	belül		A padkátetők löszgyep-foltjai (6250), illetve az ezekkel mozaikoló meszes alapkőzetű száraz gyepek (6210) túllegeltetésre érzékenyek, ugyanakkor kíméletes legeltetéssel hasznosíthatók. A nem megfelelő állattal/egyetlen állatfajjal történő legeltetés (birkával vagy marhával) egyoldalú kezelést jelent a gyepek (elsősorban a löszgyepek - 6250) számára, időnként túlzott legeltetési nyomást jelentve.
A09	Öntözés	M	mindkettő	10%	Az öntözés hozzájárul a talajvízszint csökkenéséhez, a terület fokozatos száradásához, továbbá lehetővé teszi intenzív művelésű szántóföldi kultúrák ültetését, ami a korábban ismertetett módon veszélyezteti az élőhelyeket és fajokat.
A11	Egyéb agrártevékenység	M	belül		Nádgazdálkodás – a nádas foltok aratásának <i>hiánya</i> (nádas, illetve mocsár művelési ágú területen), nád deponálása a gyeppfelszínen.
D01	Utak, vasútvonalak	M	belül		Fragmentáló hatásúak, az élőhelyi konnektivitást befolyásolják. Az utak (elsősorban a szilárd burkolatú utak) gépkocsiforgalma ízeltlábúak, köztük a pusztai gyalogcincér (<i>Dorcadion fulvum cervae</i>), valamint kételtűek és hüllők közvetlen elpusztításában játszik jelentős szerepet.
H01	Felszíni vizek szennyezése	M	mindkettő		A mezőgazdaságban használt vegyszerek és kijuttatott műtrágyák felszíni vizekbe való bemosódása károsítja a vízi élővilágot, és fokozza az eutrofizációt, feltöltődést.
J01.01	Leégés	M	belül		A csatornapartok tavaszi égetése (horgászati-kényelmi okokból) negatív hatással van a parti nádasos-magaskórós társulások élővilágára. Gyepeken történő rendszeres égetés szelektíven hat a fajkészletre, elszegényíti a gyepeket.

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőségű)	Hatás keletkezési helye (területen belül/kívül)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
J02.03	Csatornázás és vízelvezetés	M	mindkettő		A területen kiterjedt csatornahálózat található, amelynek fő funkciója a belvizek elvezetése (szántóvédelmi céllal, a kaszálhatóság megkönnyítése, illetve a birkalegeltetés lehetőségeinek fenntartása/növelése érdekében). A vizek levezetése a vízhez kötődő szikes jellegű élőhelyek (1530*) kiszáradásával és kilúgzódásával/kiédesedésével jár. A vízhiány az időszakosan vízborította területekhez kötődő kiskészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>) a vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), a dunai gőte (<i>Triturus dobrogicus</i>) állományaira is negatív hatással bír.
J03.02	Élőhelyi összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra	M	belül		Az intenzív hasznosítású szántók, intenzíven legeltetett, nagy kiterjedésű gyepek, vonalas létesítmények fragmentáló hatása a legtöbb jelölő fajra és élőhelyre negatívan hat. A szigetszerűen elhelyezkedő, közeli propagulum-forrás nélküli száraz gyepek (6210, illetve 6250) különösen veszélyeztetettek.
K01.03	Kiszáradás	M	belül		Tartós, komplex okokra visszavezethető vízhiány, talajvízszint-csökken(t)és – lásd: J02. A szikes mocsarak és rétek kiszáradása – az 1530* jelölő élőhelytípuson „belüli” átalakulást okoz, például szikes rét (F2) → cickóros puszta (F1b), vagy szikes gyepek-száraz gyepek F2 → H5a (lőszesgyepek, 6250*), ugyanakkor a vizes-átmeneti élőhelyekhez kötődő fajok, így a kiskészű aszat (<i>Cirsium brachycephalum</i>) számára kedvezőtlen.
K02	Természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	M	belül		Nem kezelt (nem legeltetett) területek elnémasodása, különösen a mélyebben fekvő, vízállásosabb területek esetében. Szárazodás + kezeletlenség következtében az szikes mozaikos élőhely-struktúra egyszerűsödése, élőhelyek egymásba történő átalakulása. A változás „megmaradhat” egy jelölő élőhelytípuson belül (1530*), mégis elszegényedésnek tekintendő.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE

A Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztai kJTT esetében a Natura 2000 kijelölés és védelem célja a területen előforduló, a terület kijelölésének alapjául szolgáló **közösségi jelentőségű élőhelyek**: elsősorban a nagy kiterjedésű, változatos megjelenésű és vízborítású **pannon szikesek (1530*)**, a jóval fragmentáltabb **síksági pannon löszgyepek (6250*)**, és egyéb közösségi jelentőségű élőhelyek, valamint az ezekhez kötődő közösségi jelentőségű növény- és állatfajok hosszú távú megőrzése, kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartása, illetve helyreállítása. A kijelölés és a védelem további általános célja az élőhelyeket és a területen élő fajokat veszélyeztető, a 2. pontban felsorolt tényezők kiküszöbölése, hatásuk mérséklése.

Mivel a terület csaknem teljes egészében átfed a **Kiskunsági szikes tavak és az Őrjegi Turjánvidék (HUKN10002)** különleges madárvédelmi területtel, kiemelt természetvédelmi célkitűzés a nyílt, füves pusztai területekre, szikes tavakra, változatos vízborítású szikes pusztai területekre, élőhelyekre jellemző védett, illetve közösségi jelentőségű madárfajok megőrzése is. Az élőhelyvédelmi célok megvalósításának eszközeit ezért a teljes területen össze kell hangolni a madárvédelmi szempontokkal – különösen ott, ahol a kétféle kezelési irány konfliktusba kerülhet egymással.

A **pannon szikesek** esetében a kedvező védelmi helyzet fenntartása az élőhely vízellátottságának, szikes karakterének és változatos mikro-domborzatának megőrzését, jellegzetes fajösszetételének fennmaradását, az inváziós fajok okozta fertőzések csökkentését, megszüntetését jelenti, az ehhez igazodó, zömében legeltetési, kisebb részben kaszálásos gyepgazdálkodás fenntartásával. Cél a legeltetés hiányából, a nem megfelelően megválasztott állatfaj legeltetéséből adódó, kedvezőtlen szukcessziós folyamatok megállítása, az élőhelyek helyreállítása.

A **pannon löszgyepek** esetében cél a gyeptípusok fokozott érzékenységehez igazodó elővigyázatosabb gyepkezelési, gyepgazdálkodási formák megválasztása, a túlzott használat elkerülése, a legeltetés és a kaszálás szabályozásával. Ugyancsak cél az élőhelyek természetességének javítása, illetve az élőhelyek rekonstrukciója, az erre alkalmas helyeken a jellegtelenebb, üdőbb és száraz gyepek, vagy visszagyepesített szántók kezelésével.

A terület többi jelölő élőhelytípusa közül az ártéri mocsárrétek – 6440 fordul elő számottevő borítással, amelynek megőrzése a vízellátás biztosításával, illetve mozaikos, hagyásterületi kaszálással fenntartható.

A jelölő fajok kedvező természetvédelmi helyzete elsősorban az élőhelyek megfelelő kezelésével biztosítható. Az ürgekolóniák (*Spermophilus citellus*) nagyságának és területi elterjedésének fenntartása, illetve megerősítése a faj által preferált, (ezen a területen) elsősorban a rövid fűű, legeltetett gyepterület fenntartásán, illetve, a megfelelő táplálékbázis biztosításán keresztül valósulhat meg. Fontos szempont, hogy az állatok a mind gyakoribbá váló időjárási szélsőségek (aszályok, belvizes évek) közepette is, egész évben találjanak megfelelő élőhelyfoltokat a területen belül. A molnárgerény (*Mustela eversmannii*) ugyancsak a nyílt füves területekhez, változatos művelésű mezőgazdasági területekhez kötődik. Mai tudásunk szerint a legeltetési állattartás fenntartásával, a területen található szántók extenzív művelésével az élőhelye, és főként rágcsálókból a táplálékbázisa biztosítható. A pusztai gyalogcincér (*Dorcadion fulvum cervae*) a szikes gyeptípusok közül a magasabb térszíneken található ürmöspusztákhoz, cickóros pusztákhoz kötődik. Az élőhelye stabilizálható, állománya fenntartható a tápnövényét, a sovány/sziki/veresnadrág csenkeszt (*Festuca pseudovina*) adó gyepek fenntartásával, a szántók visszagyepesítésével, illetve a szántóművelés során alkalmazott rovarölőszerek használatának minimalizálásával.

A jelölő fajok másik csoportját adják az időszakos, illetve állandó vízborítású területekhez (szíkes tavak, szíkek, mocsarak, illetve csatornák és halastavak) kötődő növényfajok, így a kistűzű aszat, valamint gerinces állatfajok. Élőhelyük a területek vízellátottságának biztosításával, a természetes hidrológiai folyamatok megőrzésével, lehetőség szerinti helyreállításával (egyes csatornák, vízelvezető árkok megszünte-

tése), továbbá a vonalas vízi létesítmények megfelelő, természetkímélő műszaki karbantartásával biztosítható. A jelölő halfajok állományainak megőrzésében az idegenhonos és/vagy inváziós halfajok visszaszorítása kulcsfontosságú.

3.2. KEZELÉSI JAVASLATOK

/ Kezelési egységek meghatározása, a kezelési egységek lehatárolásának módszertana

A kezelési alapvetések megfogalmazásakor törekedtünk a robosztus, nagyobb kezelési egységek, illetve kezelési típusok meghatározására, ezeken belül a mozaikosságot, változatosságot fenntartó kezelés az alapvető cél, ahol a lehető legtöbb fajnak kedvezünk, figyelembe véve a gazdálkodási racionalitásokat is.

Az így lehatárolt kezelési egységeken belül kerülhet sor speciális igényű élőhelyfoltokhoz, illetve fajokhoz illeszkedő speciális előírások meghatározására (például, néhány szobányi méretű löszgyep-foltok kíméletes kezelése, vagy egyes orchidea-fajoknál kései kaszálás). Ezek tehát nem képeznek külön kezelési egységeket, mivel a kiterjedésük ezt nem indokolja, illetve a fajok esetében előfordulásuk, kezelésük időben-térben változhat, az adott év környezeti viszonyaitól függően.

A tervezéssel érintett különleges természetmegőrzési területet (kjTT) csaknem teljes egészében lefedti egy különleges madárvédelmi Natura 2000 terület (KMT). A kezelési egységek lehatárolásánál és a kezelési javaslatok megfogalmazásá-

nál éppen ezért az élőhelyvédelmi szempontok mellett a madárvédelmi szempontokat is hangsúlyosan figyelembe vettük. Célunk az volt, hogy a kétféle szempontrendszer harmonizálásával egységes, illetve egymásnak megfeleltethető kezelési egység - lehatárolásokat és előíráscsomagokat lehessen kialakítani.

Az élőhelyvédelmi kezelési típusokat a hasonló kezelést igénylő élőhelyfoltok összevonásával határoztuk meg. Az így kapott kezelési típusokat dominancia-viszonyaik alapján földrészletekhez rendeltük. A kezelési egységek az azonos kezelési típusba tartozó földrészletek összevonásából adódnak. Az élőhelyvédelmi kezelési térképre plusz réteggént kerülnek a madárvédelmi kezelési egységek, amelyeket az egyféle madárvédelmi céllal kezelendő földrészletek összevonásával alakítottunk ki. Az egy-egy konkrét területegységre vonatkozó végleges kezelési útmutatást a két réteg összevetése alapján határozhatjuk meg.

/ Élőhelyvédelmi szempontú kezelési egységek lehatárolása

Az élőhelyvédelmi kezelési típusok meghatározásakor a terület ÁNÉR élőhelytérképeivel dolgoztunk; az előforduló generalizált élőhelytípusokat (ÁNÉR 2011)⁵ vontuk össze hasonló kezelési igény, illetve kezelési célállapot alapján. A csoportok kialakításánál, ahol lehetett, figyelembe vettük az ilyen módon aggregált élőhelyekre jellemző karakterfajok előfordulását is.

A kezelési egységekbe való besorolás során a természetvédelmi prioritásokat, illetve a kívánt célállapotokat is figyelembe vettük. Így például a B1a ÁNÉR élőhelyi kategória (nem tűzegképző nádasok, gyékényesek, tavikákások) szikes környezetben a **szikes mocsarak** kezelési egységbe sorolódott, míg a turjánvidéken, mocsár- és lápréti környezetben, az üde gyepek kategóriába. A mesterséges kialakítású halastavak esetében pedig, azokkal összevont kategóriába került.

5 A Magyarország élőhelytípusai című könyv alapján

Azokban az esetekben, amikor az élőhelyvédelmi szempontokhoz illeszkedő kezelés (például, vízborítás, vízmegtartás, kaszálás és legeltetés ütemezése) konfliktusba kerülne a madárvédelmi szempontú kezeléssel, az általános leírásban külön kitértünk a konfliktus mibenlétére és feloldási lehetőségeire.

A gyakorlati – a gazdálkodás által megvalósítható – élőhelykezelés lehetőségeit szem előtt tartva, minél nagyobb, robosztusabb kezelési egységeket igyekeztünk meghatározni, általánosabb keretet adó javaslat-csomagokkal. A nagyobb kezelési egységeken és kereteken belül nyílik lehetőség az adott év környezeti viszonyaihoz is alkalmazkodni képes, diverzifikáló élőhelykezelés megvalósítására, továbbá egy-egy fajhoz, fajcsoporthoz kapcsolódó specifikus, kiegészítő kezelési szempontok érvényesítésére.

A módszer többszörös leegyszerűsítést tartalmaz, egyrészt az ÁNÉR 2011 élőhelyi kategóriák összevonásával, másrészt a kezelési típusok és a földrészletek egyértelmű megfeleltetésével, ezért helyenként az általános elveket kiegészítő, vagy azoktól akár eltérő speciális beavatkozások, korlátozások szükségesek (például az olykor szigetszerűen előforduló löszgyepek (6260*) megfelelő kezelése esetén. A finomhangolás a területet jól ismerő természetvédelmi szakapparátus és a területen gazdálkodók közötti egyeztetések során végezhető el.

Kialakított élőhelyvédelmi kezelési típusok:

mesterséges nyílt vízfelületek; fehérvízű szikes tavak; csatornák; szántók; szikes gyepek; szikes mocsarak; üde gyepek; száraz gyepek; természetes erdők; tájidegen fafajú erdők; fasorok, facsoportok; beépített területek, utak; tanyák, tanyahelyek; roncsolt területek

Madárvédelmi szempontú kezelési egységek/típusok meghatározása

A madárvédelmi kezelési típusokat a területen előforduló jelölő madárfajok aktuális előfordulása, jellegzetes élőhelyei alapján határoztuk meg, figyelembe véve a célállapotokat, azaz az adott fajok potenciális előfordulási helyeit is. A madárvédelmi kezelési típusokat speciális madárvédelmi előírások jellemzik, igazodva az adott típusba tartozó faj(ok) ökológiai igényeihez, kíméleti időszakaihoz.

A kezelési típusok lehatárolásához felhasználtuk a jelölő fajok fészkelési és megfigyelési adatait, a földrészletek hasznosítási adatait (művelési ág, terepi tapasztalatok, továbbá a 2009-es ortofotót. Valamennyi kezelési típushoz a területen előforduló jelölő madárfajokból álló karakterfaj-együttes rendelhető. Az egyes madárfaj-együttesek alapvetően meghatározzák a kezelések jellegét, egyfajta sorrendet állítva fel az egyes jelölő madárfajok között.

A prioritizálás az alábbi alapelvek szerint történik:

- » a jelölő madárfajok uniós szintű és globális veszélyeztetettsége;
- » a jelölő madárfajok jelentősége a KMT területén;
- » a jelölő madárfaj „ernyőfaj” jellege;
- » a kiemelt jelentőségű jelölő madárfajok előfordulása;
- » a területi adottságokhoz igazodó gazdálkodási forma megvalósításának lehetősége.

Kialakított madárvédelmi kezelési típusok:

'túzok'; 'hamvas rétihéja'; 'bölömbika'; 'partimadár'; 'ugartyúk'; 'szalakóta'

A végleges kezelési típusok a kettő kombinációjából születtek, ahol ez értelmezhető volt:

Például: szikes gyepek, mint tűzokélok helyek – itt a szikes gyepek élőhelyvédelmi kezelési szempontjait kiegészítettük a tűzokvédelmi aspektusokkal.

A fentiek alapján mindösszesen 29 kombinált kezelési típust határoztunk meg, ezek közül 27-hez rendelhetők specifikus előírás-javaslatok.

A kezelési egységek lehatárolására kínáló lehetőségek (ÁNÉR-élőhelyfoltok, MePAR blokkhatárok, illetve földrészletek) közül a kezelési egységek földrészlet alapon történő leválogatása és lehatárolása mellett döntöttünk – elsősorban a gyakorlati gazdálkodáshoz való könnyebb illeszthetőség érdekében. Az alkalmazott módszer eredményeképpen a tervezési terület valamennyi elkülöníthető földrészlete egyértelműbben besorolható valamely **madárvédelmi és élőhelyvédelmi** kezelési csoportba – lásd az alábbi táblázatot.

Kombinált kezelési típusok		Terület (ha)
KE 01	Mesterséges, nyílt vízfelületek	20,35
KE 02	Fehér szikes tavak, mint partimadár élőhelyek	843,46
KE 03	Csatornák, árkok	294,94
KE 04	Vadludas szántók (általános szántók)	201,80
KE 04.1	Extenzív művelésű szántók	891,01
KE 04.1.1	Vegyszermentes extenzív szántók	1674,04
KE 04.1.2	Extenzív szántók tűzokélfőhelyen	564,50
KE 04.1.3	Extenzív szántók szalakóta-élőhelyen	393,45
KE 05	Szikes gyepek, mint partimadár- élőhelyek	4628,02
KE 05.1	Szikes gyepek, mint tűzokélfőhelyek	2152,93
KE 05.2	Szikes gyepek, mint hamvas rétiheja-élőhelyek	188,20
KE 05.3	Szikes gyepek, mint szalakóta-élőhelyek	259,23
KE 06	Szikes mocsarak, mint partimadár-élőhelyek	2621,12
KE 06.1	Szikes mocsarak, mint tűzokélfőhelyek	757,26
KE 06.2	Szikes mocsarak, mint bölömbika-élőhelyek	326,99
KE 06.3	Szikes mocsarak, mint hamvas rétiheja-élőhelyek	308,38
KE 07	Üde gyepek, mint partimadár-élőhelyek	611,37
KE 07.2	Üde gyepek, mint hamvas rétiheja-élőhelyek	116,79
KE 07.3	Üde gyepek, mint tűzokélfőhelyek	383,34
KE 07.4	Üde gyepek, mint szalakóta-élőhelyek	42,22
KE 08	Száraz gyepek, mint partimadár-élőhelyek	881,41
KE 08.1	Száraz gyepek, mint hamvas rétiheja-, és szalakóta-élőhelyek	714,93
KE 08.2	Száraz gyepek, mint tűzokélfőhelyek	283,25
KE 09	Természetes erdők	53,24
KE 10	Tájidegen fafajú telepített erdők	63,31
KE 11	Fasorok, facsoportok	33,06
KE 12	Beépített területek, utak, vasutak	263,66
KE 13	Tanyák	25,19
KE 14	Roncsolt élőhelyek	40,32
Összesen		19637,76

HUKN20009

Felső-kiskunsági szikes tavak
és Mikla-pusztá
kjTT

Kezelési Egységei

Jelmagyarázat

Natura 2000 terület határa

Településhatárok

Belterület

Közelekedés

Műút

Vasút

KE 01 Mesterséges, nyílt vízfelületek

KE 02 Fehér SzT*, m. partimadár élh.

KE 03 Csatornák, árkok

KE 04 Vadludas (általános) szántók

KE 04.1 Extenzív művelésű szántók

KE 04.1.1 Vegyszermentes extenzív szántók

KE 04.1.2 ExSz* tűzokélokelyen

KE 04.1.3 ExSz* szalakóta-élóhelyen

KE 05 SzR*, mint partimadarak élóhelyei

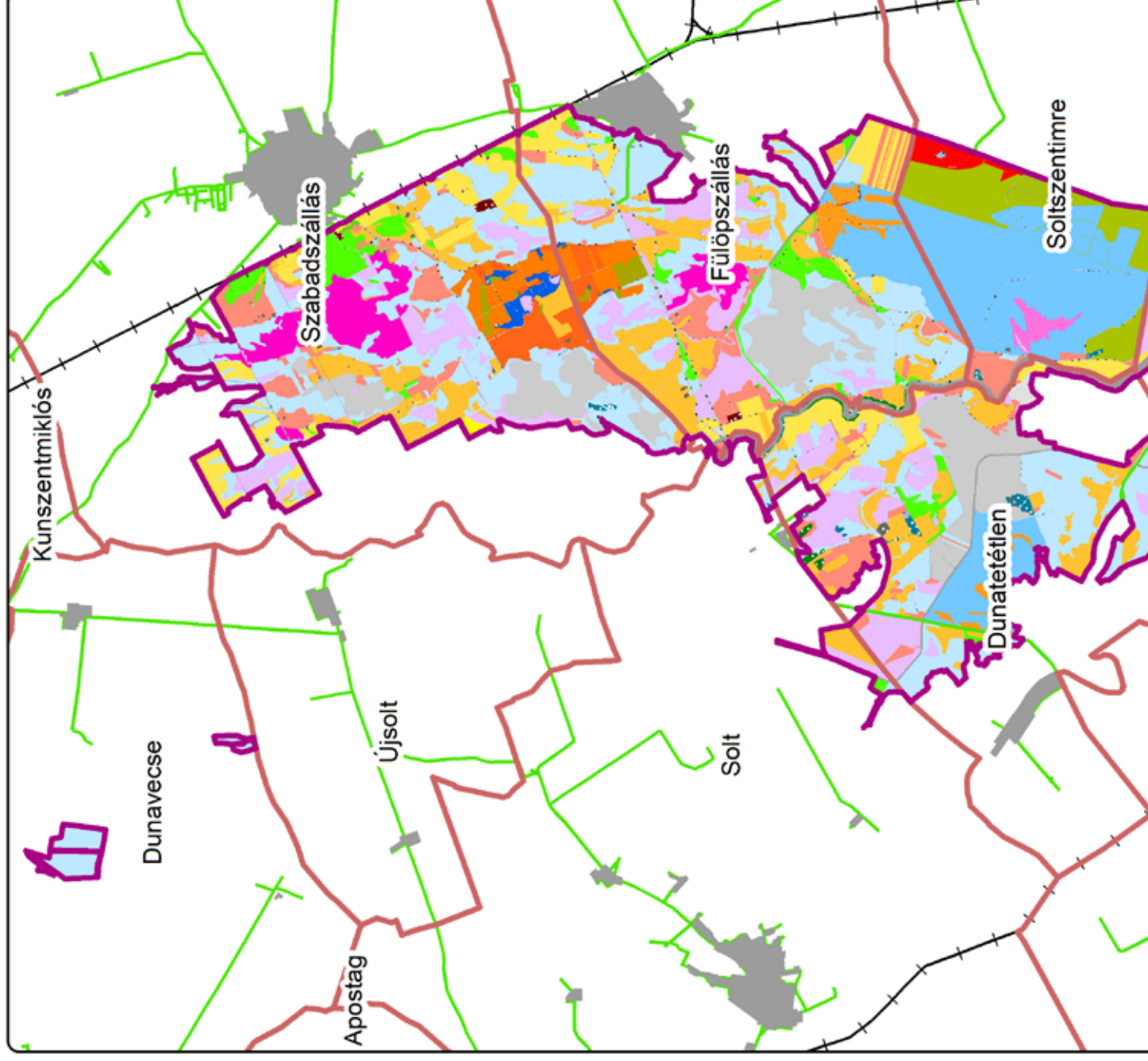
KE 05.1 SzR*, mint tűzokélokelyek

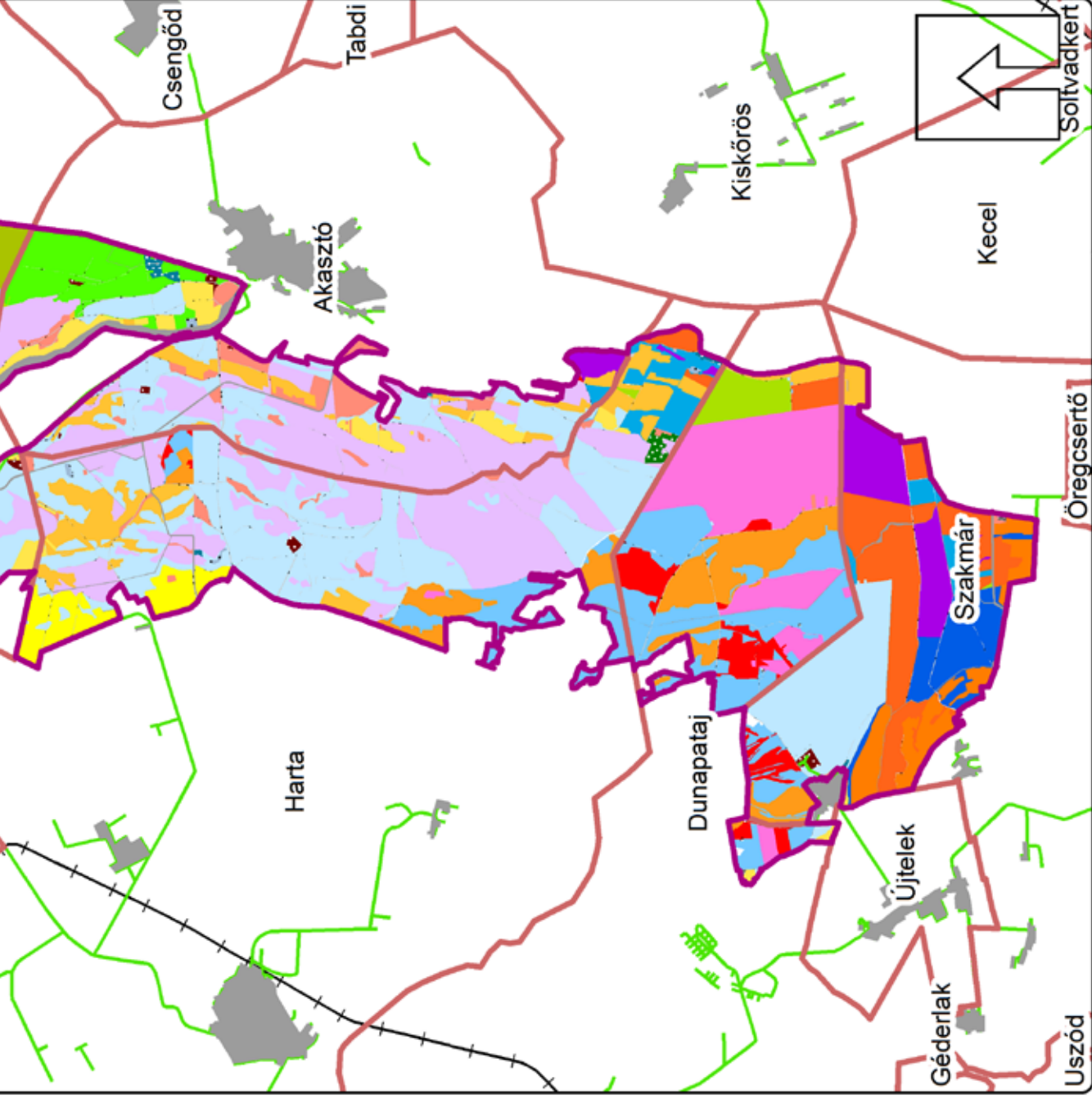
KE 05.2 SzR*, m. hamvasréthéja-éh.

KE 05.3 SzR*, mint szalakóta-élóhelyek

KE 06 SzM*, mint partimadár-élóhelyek

KE 06.1 SzM*, mint tűzokélokelyek

KE 06.2	SzM*, mint bölömbika-élőhelyek
KE 06.3	SzM*, m. hamvasréthéja-éh.
KE 07	ÜGy*, mint partimadár élőhelyek
KE 07.2	ÜGy*, mint hamvas réthéja-éh.
KE 07.3	ÜGy*, mint tűzokéi-élőhelyek
KE 07.4	ÜGy*, mint szalakóta-élőhelyek
KE 08	SzGy*, mint partimadár-élőhelyek
KE 08.1	SzGy*, mint hamvasréthéja-, és szalakóta-élőhelyek
KE 08.2	SzGy*, mint tűzokéi-élőhelyek
KE 09	Természetes erdők
KE 10	Tájidegen fafajú telepített erdők
KE 11	Fasorok, facsoportok
KE 12	Beépített területek, utak, vasutak
KE 13	Tanyák
KE 14	Roncsolt élőhelyek

Forrás:

CLC 50
DTA - 50
MKH - FÖMI

Rövidítések:

ExSz - extenzív szántók
SzGy - száraz gyepek
SzM - szikes mocsarak
SzR - szikes rétek
SzT - szikes tavak
ÜGy - üde gyepek
m. - mint
éh. - élőhelyek

SZIE TTI GISstudio
Gödöllő, 2016

3.2.1. ÉLŐHELYEK KEZELÉSE

Általános kezelési alapelvek

Túlzottan specifikus javaslatok helyett inkább a kezelési keretek meghatározása volt a cél: Melyek azok a kezelések (vagy egy adott kezelés elmaradása), amelyek biztosan kerülendőek, mert degradálják, megváltoztatják az élőhelyet, vagy csökkentik változatosságát, károsak az adott közösségi jelentőségű vagy védett élőhely, illetve faj számára? E kereteken belül maradván, a diverzifikáló, az adott terület ökológiai és gazdálkodási adottságaihoz alkalmazkodó gazdálkodás és kezelés kerülhet előtérbe, illetve faj- és élőhely-specifikus további szempontok érvényesíthetők.

- » **Diverzifikáló kezelés.** Az élőhelyet homogenizáló kezelési sémától eltérő, időben-térben változatos kezelési mintázat megvalósítása, ezzel sokféle és sokféle állapotú élőhelytípus fenntartása. Az évről-évre rendszeresen ugyanakkor, ugyanúgy végzett kaszálás, az azonos állatfajjal, beállított legeltetési nyomással, időben-térben változatlan ütemben végzett legeltetés az élőhelyet homogenizálja, néhány fajra szelektálva kezeli. A cél az ettől eltávolodó, a fenti paramétereket variáló, változó mintázatú kezelési mód alkalmazása. Így a kaszált és kaszálatlan területek elhelyezkedésének, arányainak változtatása, a legeltetési nyomás térben-időben történő változtatása: Például, 5 év alatt 3 év átlagos legeltetési nyomás, 1 év alul- és 1 év túllegeltetés); többféle állattal történő legeltetés.
- » **Alkalmazkodó kezelés.** A terület adottságainak megfelelő művelési formák, illetve az adott év időjárásához, vízjárásához igazodó változtatások, finomhangolás lehetősége. Az alkalmazkodó kezelés egyben a különböző kezelési formákkal való kísérletezés lehetőségét is jelenti.
- » **Gazdálkodó-központúság.** A gazdálkodási/gazdasági realitásokkal összeegyeztethető, rendszerszemléletű, azaz: az élőhelyet, annak élőlényeit, a gazdálkodót egy rendszerként tekintő fenntartható kezelési séma megvalósítása, amelyben a természetvédelmi célkitűzések egy életképes gazdálkodás által valósulnak meg. A gazdálkodás fennmaradása a tájban kulcskérdés, így „azt őrizzük meg a természeti értékekből, ami az emberrel együtt megőrizhető”. A helyben érvényes, hagyományos, a jelen gyakorlatba átültethető gazdálkodói tudás rendkívül fontos.
- » **Átmeneti élőhelyek (ökotonok) megtartása, létrehozása.** A terület ökológiai adottságaiból (mikrodomborzat, talajok változatossága, vízellátottság) fakadóan a típusos élőhelyek mellett nagy arányban találunk fajgazdag átmeneti élőhelytípusokat, úgynevezett ökotonokat. A kezelésnek ezek megőrzésére, fenntartására is kell irányulnia, ami lehetőséget ad például pionír fajok megtelepedésére.

- » **Inváziós növényfajok visszaszorítása.** Elsősorban élőhelykezelés segítségével, illetve ahol szükséges, kontrollált, fajspecifikus vegyszeres, mechanikus vagy kombinált technikákkal (egyedi permetezés megfelelő fenofázisban, injektálás, gyökértépés, stb.)
- » **Vadfajok állományának szabályozása.** Emlős ragadozók (borz, róka, kóbor kutyák, kóbor macska), illetve a vaddisznó állományainak visszaszorítása vadászati módszerek (csapdázás, fegyveres gyérítés, kotorékozás) és élőhelykezelés együttes alkalmazásával; ragadozó életmódú varjúfélék (szarka, dolmányos varjú) állományszabályozása vadászati módszerek és élőhelykezelés együttes alkalmazásával.
- » **Vízvezetés helyett vízgazdálkodás, még inkább: természetes vízdinamika.** A természetes hidrológiai viszonyok lehetőségeihez képest minél nagyobb mértékű helyreállítása. A területen található kiterjedt árok- és csatornarendszer, berendezések műszaki és üzemelési felülvizsgálata; egyes árkok, csatornák megszüntetése; az adott év időjárásához igazodó érdemi vízviszszatartás, esetleges tervezett vízpótlás és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzás. A mezőgazdasági célú vízkivétel minimalizálása.

3.2.1.1 Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK:

- » A kJT magterület és ökológiai folyosó besorolású területrészein beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.
- » Mezőgazdasági övezetek esetében a jelölő fajok által érintett területrészek 0%-os beépítési arány meghatározása célszerű. Kivételt képeznek a természetvédelmi célú bemutatáshoz és a legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges épületek, építmények.

- » Ehhez kapcsolódóan össze kell hangolni a természetvédelmi, az építési és az agrár-szabályozási elvárásokat, és kezelni kell a kötelező trágyatárolók és szérűskertek létesítésének, helyfoglalásának problémáját, egyedi, eseti engedélyek kiadásával.

INFRASTRUKTÚRA-FEJLESZTÉS, TURISZTIKAI ÉS IPARI JELLEGŰ BERUHÁZÁSOK:

- » Új nyomvonalú burkolt, vagy stabilizált út, vagy a régi földutak hasonló jellegű átalakítása nem javasolt a kJTT területen belül.
- » A szántókon, gyepeken keresztül haladó földutakat a földrészlet-térképekkel össze kell vetni. Az illegális földutakat meg kell szüntetni, ugyanakkor gondoskodni kell a megfelelő alternatív közelítési lehetőségekről (például, a műútról való bejárásról).
- » Új elektromos vezetékek tervezése során előnyben kell részesíteni a földkábelek alkalmazását, az újonnan létesítendő szabadvezetéseket és tartóoszlopokat pedig már madárbarát módon kell kivitelezni. A meglévő szabadvezetékek és tartóoszlopok madárbaráttá történő átalakítását folyamatosan végezni kell, természetvédelmi szempontból indokolt esetekben szorgalmazni kell, hogy a szabadvezetéseket földkábelre cseréljék.
- » A kJTT területén belül új bányatelek fektetése, illetve új bánya nyitása, bármilyen anyagnyerőhely létesítése tilos.
- » Gyalogos, lovas és lovaskocsis utak, turista ösvények, tanösvények kialakítása előtt konzultálni szükséges a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatóságával.
- » Kerékpáros utak fejlesztését a meglévő közforgalmi utak mentén javasolt megvalósítani, ügyelve ugyanakkor az útmenti élőhelysávok, füves mezsgyék megőrzésére.
- » Rekreatív célú vízfelületek (horgásztavak, jóléti tavak stb.) kialakítása, meglévő természetes, természetyszerű vizes élőhelyek (pl. holtágak) hasonló célú átalakítása a kJTT területén belül nem indokolt.

EGYÉB, GAZDÁLKODÁSHOZ NEM KÖTHETŐ INTÉZKEDÉSEK:

A művelésből kivont és kezelési egységekhez nem köthető területeken a jelentős ökológiai, természetvédelmi értéket jelentő tájelemek, így különösen a tanyahelyekre bevezető utak, földutak, csatorna- és árokpartok, vízállásos területek fasorai, facsoportjai, füves mezsgyék, cserjések megőrzésre javasoltak. Ezen értékek megőrzésével, illetve helyreállításával a táj sokszínűsége, mozaikossága, változatossága fenntartható. A felsorolt tájelemek a terület védett értékei szempontjából kiemelt jelentőségűek, mint fészkelő-, búvó-, illetve táplálkozóhelyek.

3.2.1.2 Gazdálkodáshoz köthető általános javaslatok

MEZŐGAZDÁLKODÁS

A meglévő állattartó telepek felújítása, korszerűsítése, átalakítása a terület állattartótelepének fenntartása szempontjából támogatandó. A nemzeti park-igazgatóság közbenjárásával el kell készíteni a meglévő állattartó telepek, szérűskertek, stb. kataszterét, feltüntetve az esetleges bővítési lehetőségeket és korlátokat is. Meglévő állattartó telep bővítése esetén javasolt, hogy a hatóság mérlegelje a gazdálkodás fenntartásának természetvédelmi szempontjait az esetleges területfoglalás káros hatásával szemben.

Természetvédelmi szempontból új állattartó telepek létesítése ellenjavallt (vö: a településrendezési eszközöknél a birtoktestek megosztásával kapcsolatban tett javaslatokkal).

Védett területen gazdálkodók esetében – megfelelő jogi szabályozási formában – javasolt megszüntetni a kötelező vegyszerezési engedély eljárási díját, továbbá javasolt megteremteni hosszabb időre szóló engedélyek megszerzésének lehetőségét is.

VADGAZDÁLKODÁS

A tervezéssel érintett terület 10 vadgazdálkodási egységet érint az alapvetően apróvadás III/5. Észak-bács-kiskuni vadgazdálkodási körzetben.

Az 1996. évi LIII. és LV. törvény felhatalmazása nyomán a Felső-Kiskunsági szikes tavak területi egység – a vizes élőhelyek fészkelő és vonuló madárállományának védelme érdekében – vadászati kíméleti terület besorolású, vadászati tilalommal. Azonban „amennyiben a vadkár másként nem hárítható el, a vadászati hatóság a vadászati kíméleti területen is engedélyezheti a vadászatot.”

Általános korlátozások a védett természeti területeken a jogszabályi előírásokon túl:

- » Apróvad vadászat egy-egy idényben egy területrészen csak három alkalommal megengedett.
- » Vadkibocsátás nem megengedett.
- » Vadnevelő hely nem üzemeltethető.
- » Vizes élőhelyeken apróvad vadászatot rendezni csak kiszáradt, vagy befagyott állapotnál lehet.
- » Vadászati-vadgazdálkodási közlekedésre járművel csak a meglévő utak használhatók.

/ Tűzokvédelmi előírások:

- » Az őzbak vadászatát a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetni kell a tűzok szenzitív időszaka miatt. Április 15. és június 1. között a tűzok költőterületén és dűrgőhelyein az őzbak vadászata tilos.
- » Fokozott dúvadgyérítés szükséges.
- » A téli etetést a természetvédelmi kezelővel előzetesen egyeztetni kell.
- » Az esetlegesen megjelenő vaddisznók számát drasztikusan apasztani kell, a cél a vaddisznó távoltartása a területről.
- » Éjszakai vadszámlálást tilos végezni.

A vízivadak védelmével kapcsolatos korlátozások vadgazdálkodási egységenként változóak lehetnek. A kéméleti zónát az 1996. évi LIII. tv. 43.§ (1) bekezdése alapján jelöli ki a nemzeti park igazgatósága.

Állománykezelési szempontok:

- » A nagyvadfajok hasznosítását szinten kell tartani, illetve növelni kell (gímszarvas, vaddisznó). Kezdeti célnak tekinthető az állománynak a körzet átlagának megfelelő szintre csökkentése.
- » A dámszarvas megtelepedését abból a szempontból kell értékelni, hogy a Natura 2000 terület kezelési szempontjaival a jelenlétük és a hatásuk mennyire egyeztethető össze.
- » Valamennyi nagyvad faj esetében a nőivar és a szaporulat hatékony szabályozásának lehetőségeit célszerű keresni.

- » Az apróvadfajok esetében szinten tartó gazdálkodást lehet folytatni, figyelemmel az élőhelyjavítás és a ragadozó-gazdálkodás lehetőségeire.

A területen természetvédelmi kezelési szempontból a legnagyobb problémát a növekvő teríték ellenére növekvő vaddisznóállomány jelenti, elsősorban a gyepek feltúrásával, továbbá a földön fészkelő védett és fokozottan védett madárfajok és apróvad-fajok fészkeinek, szaporulatának károsításával. Az emlős ragadozók közül a természetvédelmi kihívást a róka, a borz, a kóbor kutya és macska, illetve növekvő mértékben az aranysakál állománya, a madárfajok közül a szarka és a dolmányos varjú állománya jelenti. A jelölő fajok közül a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) fészkeit és fiókáit predálja igen jelentős mértékben a róka, illetve ismeretlen mértékben az aranysakál.

A felsorolt vadfajok kontrolljáról gondoskodni kell különböző vadászati módszerek – specifikus csapdázás, kotorékozás, fegyveres gyérítés –, valamint élőhelykezelés megfelelő kombinációival.

A ragadozóállomány szabályozásában nagy jelentőségű a kotorékok, fészkelésre alkalmas fák-cserjék rendszeres térképezése, ellenőrzése.

/ Vaddisznó (*Sus scrofa*)

Az állomány szabályozása (tervezett apasztása) élőhelykezelés és fegyveres gyérítés együttes alkalmazásával végzendő. A mély fekvésű, mocsári növényzettel benőtt, mezőgazdaságilag nem hasznosított területeket legeltetéssel, kaszálással, esetenként kontrollált égetéssel kell kezelni a vaddisznófészkek felszámolása érdekében. Etetőhelyek létesítése nem megengedett. Ideiglenes szóró csak a nemzeti park-igazgatósággal egyeztetve létesíthető. Fegyveres gyérítés esetén külön hangsúlyt kell fektetni a nőivar szaporodási időszak elején történő hatékony szabályozására. A cél a terület vaddisznó-mentes állapotban tartása, az erdőterületek (mint kezelési egységek) kivételével. Ennek eszközeként az észlelt egyedek 100%-át el kell távolítani.

/ Aranysakál (*Canis auratus*)

Jelenleg a területen nem fordul elő szaporodó állománya – a célkitűzés ezen állapot fenntartása, vadászati eszközökkel. Az állomány monitorozása érdekében rendszeres akusztikus felmérés végzendő, ahol a faj felbukkan, ott aktív beavatkozással az állomány teljes felszámolására kell törekedni.

Róka (*Vulpes vulpes*) és borz (*Meles meles*) esetében elsődleges fontosságú a lakott kotorékok évente történő feltérképezése és rendszeres ellenőrzése. Az élőhelykezelés ez esetben fontos eszköz: elsősorban a (lazább partoldalak miatt) kotorékkészítésre különösen alkalmas, és természetvédelmi szempontból egyébként sem kívánatos árkok és csatornák, egyéb szempontból értéktelen (fátlan)

tanyahelyek felszámolásával. Célkitűzés az ismert (feltérképezett) kotorékok legalább 80%-ánál március 1. és május 31. között elvégezni a szükséges gyérítéseket. Kivételt képeznek az egybefüggő természetes vagy tájidegen erdőterületek (KE 9, KE 10). A módszerek közül a specifikus ölcspadák alkalmazása és a kotorékozás, valamint a fegyveres gyérítés megfelelő kombinálása szükséges.

Kártételük miatt folyamatosan szükséges a kóbor kutyák és kóbor macskák gyérítése. A vaddisznóhoz hasonlóan az észlelt egyedek 100%-át el kell távolítani.

A varjúfélék – szarka (*Pica pica*) és a dolmányos varjú (*Corvus corone*) állományszabályozását a tavaszi fészkelési időszakban szükséges végezni, csalimadárral kombinált, élvefogó csapdák alkalmazásával. Mindkét faj esetében évenként fészekkataszter készítendő, majd az ismert fészkek legalább 80%-ánál el kell végezni a szülőmadarak befogását március 1-től május 31-ig. A fészkelési időszakban a költő párok eltávolításával egyrészt a szaporulat kiiktatható, másrészt a megépített fészkek védett és fokozottan védett madárfajok (erdei fülesbagoly, kék vércse, kerecsensólyom, stb.) számára biztosíthatnak fészkelőhelyet.

A fészkelés után a nyár végi időszakban további csapdázás (létrás élvefogó csapda alkalmazása) válhat szükségessé a területen mozgó állomány nagyságának, jelenlétének függvényében. A csapdázás sikerességéhez opcionálisan csalimadár befogása és tartása javasolt.

INVÁZIÓS NÖVÉNYFAJOK KONTROLLJA

A terület inváziós növények általi veszélyeztetettsége jelentős, ezért fokozott figyelmet igényel az özőnfajok monitorozása és kezelése. Az inváziós fajok visszaszorítása érdekében jelenleg is folyik kezelési tevékenység, melynek tapasztalatait az alábbiakban összegezzük.

A legnagyobb problémát a területen a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) inváziója okozza. Az ezüstfa visszaszorítására alapvetően többféle módszer létezik: vagy traktorral kitépik a földből, és esetlegesen később megtárcsázzák, vagy vegyszeres kezelést alkalmaznak. Ennek során a kivágott cserjék, fák metszéspontját glifozát tartalmú szerrel (pl. medalon) kenik le. Amennyiben lehetőség van rá, a kecskékkal történő rágatás is eredményes lehet.

A selyemkóró (*Asclepias syriaca*) terjedése szintén jelentős problémát okoz. Irtása vegyszeres kezeléssel a leghatékonyabb: szintén glifozát tartalmú szerrel. A szert a levélfelületre kell felvinni, ahonnét felszívódva a gyökerekig lehatol. A vegyszerezés időpontjára közvetlenül a virágzás előtti időszak a leghatékonyabb. A vegyszerezés során ügyelni kell arra, hogy legyen lehetősége a vegyszernek ténylegesen felszívódni, azaz kerülni kell a tűző napsütéses órákat, így a reggel, vagy a délután a legoptimálisabb.

Többfelé előfordul még a területen a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) is. Az aranyvessző kaszálással és legeltetéssel jól visszaszorítható. Ha minimum kétszer történik kaszálás egy évben, az is hatásos lehet, de ha ezen felül van lehetőség sarjülegeltetésre is, akkor a kezelés hatékonyabb.

A bálványfa (*Ailanthus altissima*) is többfelé előfordul a területen. Visszaszorítását glifozátos kezeléssel lehet elérni. A kezelés során megsebzik a kérget, majd lekenik. A kezelés augusztus közepétől az első fagyokig történjen meg, a lefelé irányuló anyagáramlás időszakában. A fa eztán lábon szárad.

Az akác (*Robinia pseudo-acacia*) visszaszorítására szintén vegyszeres kezelést alkalmaznak. Jól reagál a vegyszerre, az inváziós növények között a legjobban irtható.

VÍZGAZDÁLKODÁS

A tervezési terület jelölő fajainak előfordulását, természetvédelmi helyzetét a vízborítás mennyisége és időtartama alapvetően meghatározza. Ennek megfelelően a „belvízelvezetés” helyett az érdemi vízgazdálkodás folytatása javasolt a területeket érintő csatornahálózatok és műtárgyaik használatával – ez képezi alapját mindenféle védelmi tevékenységnek és fejlesztésnek.

Az élőhelyek természetes vízkészleteinek megőrzéséhez szükséges a vízelvezető árkok és a csatornarendszer műszaki és üzemelési felülvizsgálata, egyes árkok esetleges megszüntetése. A vízelvezető árkok, csatornák, illetve műtárgyak segítségével – az adott év időjárásához igazodva – meg kell oldani az érdemi víz visszatartást, és a természetvédelmi célokhoz illeszkedő vízkormányzást.

A vízkormányzás biztosításához szükséges a meglévő műtárgyak felújítása, tényleges kezelése, esetleg pályázat keretében történő vízgazdálkodási modellezés végzése és új műtárgyak létesítése.

A települések, lakott helyek szennyvizének tisztítására, a tisztított szennyvíz elvezetésére különös figyelmet kell fordítani. Természetvédelmi célú vízutánpótlást biztosító csatornába ilyen szennyvíz nem juthat.

Javasolt a lokális vízgazdálkodási jelentőségű árkok végleges megszüntetése, mert a természetvédelmi célokkal ellentétes módon a szikes élőhelyek lokális vízelvezetését szolgálják. Átmeneti megoldásként tiltós műtárgyaik zárva tartása vagy homokzsákos elzárás javasolt. A vízjogi engedéllyel nem rendelkező, a Natura 2000 területről vizet elvezető üzemi csatornák, árkok hatását meg kell szüntetni.

A vizes élőhelyek, hosszabb vízborítást, felszín közeli talajvízszintet igénylő élőhelytípusok és a felszíni sófelhalmozódást mutató szikes élőhelyek legalább 1 km-es körzetében ne nyíljon újabb mesterséges állóvíz (víztározó, öntözőgödör stb.). Ezekben a helyeken indokolt az esetlegesen meglévő öntözőgödöröknek a vízzáró réteg helyreállításával járó betemetése is.

Az erősen szikes területeken áthaladó, a talajvízzel bizonyítottan közvetlen kapcsolatban álló csatornák vizét a magas talajvízállású időszakban csak havária helyzetben szabad elvezetni.

A vonalas vízi létesítmények karbantartása során biztosítani szükséges a bennük előforduló, vízhez kötődő élőlények – köztük a jelölő fajok – állományainak lehető legnagyobb mértékű túlélését. Ennek módja a félszelvényű kotrások, vagy kotrás helyett hínárkaszás alkalmazása, vagy kiszélesített és karbantartás nélküli öblök kialakításával, vagy a karbantartás időpontjának megfelelő kiválasztásával – (lásd továbbá a Csatornák, árkok kezelési egységénél leírtakat.)

/ Duna-völgyi-főcsatorna (DVCs)

A DVCs a környező lápok, nedves rétek állapotára jelentős hatással bír. Tekintettel arra, hogy nyáron öntözővizet szállító funkciókkal rendelkezik, a természetvédelmi szempontból megfelelő magasságú vízállás biztosított,

ebből a szempontból üzemszerű működésére külön előírást nem érdemes megfogalmazni. A csatorna ezen szakaszának vízszintjét a Csornai zsilipnél lehet szabályozni. Általános vezérelvként legalább a 91,5 mBf vízszintet tavasztól őszig őrizni kell.

/ Csorna-Foktői-csatornarendszer

Töltések között vezet át a terület déli részén, számos, a kTT-n áthaladó árok és kisebb csatorna csatlakozik hozzá. Tekintettel a torkolati szakaszától délre található mocsárrétekre, illetve, az északra található jelölő fajra, a kiskészű aszatra (*Cirsium brachycephalum*), továbbá a Sárközi III. főcsatorna csatlakozási pontja előtti szikes mocsárra és szikes rétre, a 29+193-as szelvényben található zsilip felett 91,5 mBf-nél magasabb vízszintet kell egész évben biztosítani. Az alvízi szakaszon a II. és a IV. hónap között 91,5 mBf-hez kell közelíteni, az V. hónapban 91,4 mBf-hez, a VI. hónapban 91,3 mBf-hez, egyéb időben nincs szintmódosítási javaslat

/ Fűzvölgyi-csatorna (Nagy-ér)

A csatorna melletti természetmegőrzési területreszen nincsenek értékes vizes élőhelyek, egyéb közvetlen kapcsolata sincs a területtel. Vízkormányzási javaslatot nem lehet tenni.

/ Kiskunsági-főcsatorna a Kígyós-érrel

A területen áthaladó csatornaszakasz többé-kevésbé önálló, állandó vízü élőhelyként működik. A csatornában egész évben jelen lévő jelentős víztömeg az élőhely fennmaradását különösebb intézkedés nélkül biztosítja.

/ III. csatorna

A Sárközi III. csatorna vízszintjét – összhangban a Csorna-Foktői-csatornával és a DVCs szomszédos szakaszával – a kJT határán lévő zsilippel 91.5 mBf magasság fölött kell tartani.

/ V. csatorna (Sós-ér)

A töltések hosszabb-rövidebb szakaszokon erodálódtak, így a felszínen felgyűlő víz a csatornába befolyhat. Ennek megelőzésére a töltéseket helyre kell állítani.

A torkolati zsilipnél a II. és a IV. hónap között kb. 92,25 mBf szintet kell biztosítani a feljebb lévő indikátorállományok (1530 szikes mocsár) védelme érdekében.

Száraz években a 6+000-ás zsilipnél február és április között legalább a 92,5 mBf szint tartása fontos. Hasonló körülmények között a 9+199-es zsilipnél ugyanebben az időszakban a 92,65 mBf fölötti vízszintet kell folyamatosan biztosítani.

A csatorna a Böddi-széket kettévágja. Kiváltása ezen a szakaszon déli irányban jelentős javulást hozna az 1530 kódú szikes mocsarak jelölő élőhely természetvédelmi helyzetében. A 2013-2019 között zajló „Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban” című LIFE projekt egyik legfontosabb élőhely-rekonstrukciós eleme éppen e kérdéses, 6 km hosszúságú csatornaszakasz eltüntetése, illetve elterelése a Böddi-szék déli-délnyugati peremére.⁶

Mivel az V. csatorna a legértékesebb szikes élőhelyeken, azok mellett halad el, különösen fontos az általános intézkedések közül a vízjogi engedéllyel nem rendelkező árok vízelvezető hatásának megszüntetése. Hasonlóan fontos a töltésben vezető csőátereszek eltömítése, mert ezek is képesek a felszíni vizeket elvezetni a területről.

3.2.1.3 Gazdálkodáshoz köthető specifikus javaslatok

A 275/2004. (X. 8.) sz. korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, de jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és az adottságok alapján javaslatot tegyenek a jövőben kívánatos gazdálkodásra. Ennek érdekében itt megfogalmaznak olyan előírás-javaslatokat, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához.

A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes **vállalás**

formájában válhat kötelezővé. Más előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azokat megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.2. ÉLŐHELYREKONSTRUKCIÓ ÉS ÉLŐHELYFEJLESZTÉS

A javasolt kezelések egy része élőhelyfejlesztésekre és –rekonstrukciókra irányul:

- » Száraz gyepek rekonstrukciója szántóterületek lucernavetésén keresztül, vagy spontán történő visszagyepesítésével.
- » Felesleges vízelvezető árok megszüntetése, töltések elbontása.
- » Kedvezőtlen szukcessziós folyamatok megállítása, visszafordítása a mélyen fekvő területek marhával, bivallyal történő legeltetésével.

A területen folyamatosan zajlottak/zajlanak nagyszabású élőhelyfejlesztési és –rekonstrukciós projektek a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság irányításával:

- » A soltszentimrei szikes pusztai élőhely-rekonstrukciója (II. ütem) – KEOP-7.3.1.2/09-11-2011-0018
- » „Vizes élőhelyek rekonstrukciója a Kiskunsági Nemzeti Park területén” tárgyú KEOP-7.3.1.2/09-11-2011-0019 konstrukciójú pályázata (itt: Kelemen-szék)
- » Pannon szikes vízi élőhelyek helyreállítása a Kiskunságban – LIFE12 NAT/HU/001188

3.2.3. FAJVÉDELMI INTÉZKEDÉSEK

Általánosságban a terület jelölő fajai java részének kedvező természetvédelmi helyzete az élőhelyek kezelésével, azaz: 1. hidrológiai állapot kezelése (vízelvezetések megszüntetése, szabályozhatóvá tétele, vízvisszatartás, érdemi vízkormányzás a jelenlegi műtárgyak segítségével, stb.), 2. az alkalmazkodó, fenntartható, az élőhelyi változatosság irányába ható rét-, illetve legelőgazdálkodás megvalósításával 3. az inváziós fajok visszaszorításával, illetve az élőhelyeket/fajokat károsító vadak állomány szabályozásával javarészt biztosítható. A további lehetséges specifikus fajvédelmi intézkedéseket az alábbiakban foglaltuk össze:

A jelölő kételtű fajok, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) és a dunai gőte (*Triturus dobrogicus*) védelme a tavaszi vízborítással, illetve a tartósan vízzel borított területek fenntartásával biztosítható.

6 www.boddi.hu

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) megőrzése szempontjából a vizes élőhelyek fenntartásán túl a róka predációja tűnik az egyik kulcstényezőnek. A rókák (és borzok, továbbá a kóbor állatok) állományszabályozása a faj lehetőségeit segíti. A teknősfészkek védelmében a legfontosabb fészkelőhelyek felmérése, térképezése, illetve úgynevezett fészkekőr rácsok kihelyezése javasolt.

A jelölő halfajok (*Cobitis taenia*, *Aspius aspius*, *Misgurnus fossilis*, *Rhodeus sericeus-amarus*) legfontosabb élőhelyei (KE3) jelentős mértékben fertőzöttek inváziós, idegenhonos halfajok által. Az inváziósok visszaszorítása

érdekében javasoljuk a halgazdálkodási tervek felülvizsgálatát követően őshonos ragadozó halfajok, elsősorban csuka és leső harcsa telepítését, esetlegesen a jelölő fajnak számító balin telepítését is.

A pusztai gyalogcincér *Dorcadion fulvum-cervae* és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) védelme érdekében a mesterséges árasztások kerülendőek. A legeltetési gyephasználat preferált. Legeltetés esetén alacsony állatsűrűség (0,2 ÁE/ha) és legeléskizárt területek kialakítása szükséges. Sziki kaszálók kezelésekor legalább 3m széles hagyássávokat kell kialakítani, évente változó helyen.

A kistűzű aszat (*Cirsium brachycephalum*) megőrzését a legeltetett szikes mocsarak, belvizes szántók és hasonló pionír-élőhelyek kialakítása mellett, a tisztítókaszálások mellőzésével, illetve a növény magérlelését követő kaszálással lehetséges biztosítani.

3.3. JELENLEG MŰKÖDŐ AGRÁRTÁMOGATÁSI RENDSZER

Az erdőborítás alacsony szintje miatt a Felső-kiskunsági szikes tavak és Miklapusztai kjtT döntő része támogatható terület⁷.

HUKN20009	terület (ha)	arány (%)
Támogatható ter.	15564,92	79,3
Nem támogatható terület	4072,85	20,7
Összesen	19637,76	100,00

A kjtT teljes egészében a Dunavölgyi-sík MTÉT-en helyezkedik el, így az egységes területalapú támogatáson (SAPS) felül a Vidékfejlesztési Programban szereplő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések keretében (AKG) nem csak az ország egész területén igénybe vehető **horizontális** szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény-tematikus programcsomagok, hanem a magasabb

természetvédelmi hozadékkal és kifizetési összegekkel járó, úgynevezett **zonális tematikus programcsomagok** is elérhetők. Az agrár-környezetgazdálkodási kifizetésekre 2015. év végéig lehetett pályázni a VP-4-10.1.1-15 kódszámú pályázat benyújtásával. A kérelmek elbírálása lezajlott, a nyertes pályázatok kihirdetése 2016 májusában történt meg.

2016 folyamán újabb körös AKG kiírás valószínűsíthető, ennek részletei még kidolgozás alatt vannak.

A 2014-2020-AS TÁMOGATÁSI IDŐSZAKBAN A KMT TERÜLETÉN IGÉNYBE VEHETŐ AKG-PROGRAMCSOMAGOK:

/ Horizontális tematikus programcsomagok:

Tematikus előíráscsoportok	Kifizetési összeg (€/ha)
Horizontális szántó	270
Horizontális gyepterület	164
Horizontális ültetvény	
Almatermésűek	958
Egyéb gyümölcsök	723
Szőlő	696
Horizontális nádas	50

/ Zonális tematikus programcsomagok:

Tematikus előíráscsoportok	Kifizetési összeg (€/ha)
MTÉT Tűzokvédelmi szántó	439
MTÉT Alföldi madárvédelmi szántó	407
MTÉT Kékvércse-védelmi szántó	395
MTÉT Tűzokvédelmi gyepterület	295
MTÉT Alföldi madárvédelmi gyepterület	183

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező előírásokat a 269/2007 (X. 18.) sz. korm. rendelet tartalmazza. A kompenzációs kifizetésért a Vidékfejlesztési Program vonatkozó pályázatában leírtak szerint (Felhívás kódszáma: VP4-12.1.1-16.) lehet folyamodni. A Natura 2000 gyepek fenntartó hasznosításáért évi 69 EUR/ha kompenzációs kifizetés vehető igénybe.

Az 50%-nál kisebb arányban állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő Natura 2000 erdőterületekre a VP4-12.2.1-16 kódszámú pályázat alapján kapható vissza nem térítendő kompenzációs támogatás az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően, évente 41-237 EUR/ha mértékben.

A terület erdeinek mintegy fele magántulajdon, ezeken a területeken az erdőkörnyezetvédelmi célprogramok kifizetései igénybe vehetők a 124/2009 (IX. 24) sz. FVM rendelet alapján. Az igénylés mértéke nem ismert.

Felhasznált irodalom⁸

- ÁNGYÁN József et al. (2009) Magas természeti értékű területek programja – 2009. Tájékoztató gazdálkodóknak. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, 2009.
- BIHARI Zoltán et al. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest.
- BÖLÖNI János, MOLNÁR Zsolt, KUN András (szerk) (2011) Magyarország élőhelyei ÁNÉR 2011. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- DEMETER András (szerk.) (2002): Natura 2000 – Európai hálózat a természeti értékek megőrzésére. Öko Rt, Budapest.
- FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (szerk.) (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer II. A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, ISBN 963 7093 45 1
- FORRÓ László (szerk.) (2007) A Kárpát-medence állatvilágának kialakulása. Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest.
- FÜLÖP Gyula és SZILVÁCSKU Zsolt (2000): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger.
- HADARICS T., ZALAI T. (szerk.) (2008): Magyarország madarainak névjegyzéke. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- KIRÁLY Gergely et al. (szerk.) (2008) Magyarország földrajzi kistájainak növényzete. MTA ÖBKI, Vácrátót.
- LIFE – Managing Habitat for Birds (2012) European Union, 2012
- LOVÁSZI Péter (szerk.) (2002): Javasolt különleges madárvédelmi területek Magyarországon. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- STANDOVÁR Tibor és PRIMACK, Richard B. (2001) A természetvédelmi biológia alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt, Budapest

INTERNETES FORRÁSOK:

- » www.mme.hu
- » www.mme-monitoring-hu
- » www.natura.2000.hu
- » www.novenyzteterkep.hu
- » www.termeszetvedelem.hu
- » www.termeszetvedelmikezeles.hu
- » www.vizeink.hu
- » www.ksh.hu

⁸ Az irodalomjegyzékben nem szerepelnek mindazon tervezési anyagok, dokumentációk, amelyeket a fenntartási terv vagy a megalapozó dokumentáció egyéb fejezeteiben tételesen felsorolunk, illetve hivatkozunk.

